

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

ROK OCEPEK

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO
GOSPODARSTVO ŠVICE

Ljubljana, avgust 2009

ROK OCEPEK

IZJAVA

Študent Rok Ocepek izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr. Andreja Sušjana, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 SPLOŠNO O ŠVICI	2
1.1 Zgodovina države	2
1.2 Naravne in družbene značilnosti	3
1.3 Politična ureditev.....	4
2 GOSPODARSTVO ŠVICE	5
2.1 Ekonomski kazalci	6
2.1.1 Gospodarska rast.....	6
2.1.2 Brezposelnost.....	6
2.1.3 Inflacija	7
2.1.4 Produktivnost.....	8
2.1.5 Zunanja trgovina	9
2.2 Gospodarski sektorji	10
2.2.1 Kmetijstvo.....	10
2.2.2 Industrija	12
2.2.3 Storitve.....	19
3 ŠVICA IN EVROPSKA UNIJA	25
3.1 Evropska unija in njene značilnosti	25
3.1.1 Zgodovina EU.....	25
3.1.2 Štiri svoboščine EU.....	26
3.2 Sporazumi Švice in EU	27
3.3 Švica v mednarodnih organizacijah	28
4 RAZLOGI ZA USPEŠNOST ŠVICARSKEGA GOSPODARSTVA	29
4.1 Politična in ekonomska stabilnost	29
4.2 Davčna politika	30
4.2.1 Davek od dohodka pravnih oseb	31
4.3 Visoka produktivnost	32
4.4 Poudarek na raziskavah in razvoju	33
4.5 Odlična infrastruktura	34
4.6 Tuje investicije	35
4.7 Prevlada majhnih in srednje velikih podjetij	36
4.8 Multinacionalna podjetja	37

SKLEP.....	38
LITERATURA IN VIRI.....	40

UVOD

Švica glede na bruto domači proizvod sodi med najbogatejše svetovne države. Kljub svoji majhnosti je s svojo politično in ekonomsko stabilnostjo, visoko produktivnostjo in svojevrstnim davčnim sistemom spisala pravljico o uspehu. Tradicionalna samostojnost in nevtralnost sta dobrini, ki se jima Švicarji niso želeli odpovedati ter so zato zavrnili tudi članstvo v Evropski uniji, vendar kljub vsemu s številnimi sporazumi ostajajo prisotni na za njih izredno pomembnem velikem evropskem trgu.

Nevtralnosti se Švica ni odpovedala niti med trajanjem obeh svetovnih vojn in verjetno je prav ta poteza pomenila njen dokončni razcvet. V njej so svoje mesto našle številne mednarodne organizacije, zaradi pregovorne bančne anonimnosti pa je na računih švicarskih bank od takrat denar z različnih koncev sveta. Švicarski frank je danes ena izmed najtrdnjih svetovnih valut, Švica pa ena izmed najbolj zaželenih svetovnih lokacij, kamor se, tudi zaradi različnih ugodnosti posameznih kantonov, selijo podjetja ali pa njihovi deli z vsega sveta.

Namen diplomskega dela je predstaviti gospodarstvo Švice, najpomembnejše gospodarske panoge in podjetja, povezavo švicarskega gospodarstva s tujimi trgi ter predstaviti njegove značilnosti in posebnosti, zaradi katerih je Švica postala privlačna tudi tujim investitorjem.

Diplomsko delo sestavljajo štiri poglavja. V prvem poglavju sem predstavil splošne značilnosti Švice, na kratko povzel njeno zgodovino ter opisal naravne in družbene značilnosti, politično ureditev in davčni sistem.

V drugem poglavju so predstavljeni najpomembnejši ekonomski kazalniki, torej gospodarska rast, stopnja brezposelnosti, stopnja inflacije, produktivnost in zunanja trgovina. V tem poglavju so predstavljeni tudi najpomembnejši gospodarski sektorji, kmetijstvo, industrija in storitve ter nekaj najpomembnejših podjetij vsakega sektorja.

V tretjem poglavju sem predstavil povezanost Švice z ostalimi državami in vpetost Švice v mednarodne organizacije. Podrobneje sem se ukvarjal s povezanostjo Švice z ostalo Evropo, predstavil zgodovino in temeljne svoboščine EU ter kakšni so danes odnosi med Švico in Evropsko unijo.

Četrto poglavje zajema tiste značilnosti švicarskega gospodarstva, ki so omogočili njegov razcvet in ga delajo drugačnega od ostalih držav ter privlačijo podjetja in kapital z vsega sveta. V sklepnem delu sem povzel nekatere ugotovitve, do katerih sem prišel pri izdelavi tega diplomskega dela.

1 SPLOŠNO O ŠVICI

Švica, alpski biser, vpet v gorovje srednje Evrope, je ena izmed najbogatejših evropskih držav in velja za eno izmed najpomembnejših svetovnih poslovnih lokacij. Z 41.293 kvadratnimi kilometri je Švica sicer ena izmed najmanjših držav Evrope, vendar pa je zaradi ugodne geografske lege, politične in ekonomske stabilnosti, davčnega sistema, visoke produktivnosti in tudi pregovorne pridnosti ter politične nevtralnosti ena izmed gospodarskih oaz Evrope. Vse našete lastnosti pa so ključne tudi za selitev mnogih sedežev podjetij v Švico.

Švica je ena redkih multikulturnih družb, kjer se prepletajo štiri različna govorna področja, različne kulture in verska prepričanja, kar je posledica migracij, in katere zaščitni znak je vseeno »harmonija v različnosti« (Cederman, 2001, str. 58).

Govorimo o najmanjši državi s federalno ureditvijo, ki jo sestavlja 26 kantonov, katerim politična ureditev države dopušča precej samostojno vodenje določenih sektorjev, med katerimi je najpomembnejši gotovo davčni, ki precej vpliva na gospodarsko uspešnost tako posameznih kantonov kot tudi države kot celote.

1.1 Zgodovina države

Približno 500 let pred Kristusom se je na delu današnje Švice in zahodne Francije naselilo keltsko pleme Helveti, katerih teritorij se je razprostiral v nižavju od Ženevskega jezera pa do današnjega Züricha. Med širitvijo Helvetov proti jugu Francije so ti leta 58 pred Kristusom naleteli na Rimljane pod vodstvom Julija Cezarja, ki so jih zaustavili in pregnali nazaj na ozemlje Švice.

Območje Švice je nato prešlo pod rimski nadzor, ki je tudi najbolj zaslužen za razvoj nekaterih današnjih mest, kot so Basel, Zürich, Ženeva in Lozana, v katerih je živela večina od okrog 200.000 prebivalcev, kolikor jih je živelo na tem območju. Rimljani so, kljub večkratnim vpadom germanskih plemen, območje nadzorovali do približno leta 400 našega štetja, ko so se bili prisiljeni umakniti Burgundom, Alemanom in Frankom. Švica je postala del frankovske države, leta 1033 pa del Svetega rimskega cesarstva.

Od 11. do 13. stoletja so se z naraščajočo trgovino razvila številna trgovska središča med njimi tudi današnja prestolnica Bern, Luzern in Fribourg, zgrajene pa so bile tudi številne prometne povezave. Nove trgovske poti so od središča nekoliko odrezale prebivalce kantonov Schwyz, Uri in Unterwalden, katerih ozemlja so se želeli polastiti Habsburžani. Ti trije kantoni so se leta 1291 zato združili v obrambno zvezo proti Habsburžanom, kasneje so se jim pridružili še mestni kantoni Luzern, Zürich, Glarus, Zug in Bern. Oblikovana je bila prva konfederacija, katere moč se je v naslednjih 150 letih večala, čeprav se je morala večkrat braniti pred sosedami (Switzerland's History, 2009).

V času reformacije je konfederaciji grozil razpad zaradi verskih nasprotij med kantoni, vendar je Švica zgladila domača nasprotja in ostala nevtralna. Dokončno neodvisnost kantonov je pomenil Vestfalski mir (1648) in Švica je nevtralnost obvarovala vse do leta 1794, ko je večji del Švice zasedel Napoleon in ustanovil helvetsko republiko. Po njegovem porazu leta 1815 se je Švica vrnila h konfederalni ureditvi.

Sredi 19. stoletja je zaradi političnih in verskih nasprotij izbruhnila državljanska vojna (»Sonderbundskrieg«), ki pa je na srečo trajala le nekaj dni in se končala s sprejemom nove

ustave leta 1848. Nova ustava je zagotavljala versko svobodo in uvedla sodobno zvezno državo (Bateman & Egan, 1997, str. 118).

Vse od leta 1815 pa do danes je Švica ostala nevtralna, kar se je odrazilo tako v prvi svetovni vojni, ko je kljub napetosti med posameznimi govornimi skupinami ostala nevtralna. V drugi svetovni vojni pa je nevtralnost odigrala še pomembnejšo vlogo, saj ji je prinesla veliko ekonomsko prednost pred ostalimi vojskujočimi se državami. Zaradi svoje opredelitve je Švica namreč lahko nemoteno trgovala z obema sprtima stranema. Koristi nevtralnosti, gledano z ekonomskega vidika, so bile vidne tudi kasneje, ko je prihajalo do sankcij mednarodne skupnosti proti posameznim državam (npr. Južnoafriška republika) in je Švica z njimi nemoteno vzdrževala ekonomske odnose. Z drugimi besedami, nevtralnost je dala švicarskim podjetjem možnost donosnih poslov v državah, kjer globalna konkurenca ni mogla sodelovati (Cederman, 2001, str. 63).

1.2 Naravne in družbene značilnosti

Švica leži v srednji Evropi in meji na severu z Nemčijo, na vzhodu z Avstrijo in Liechtensteinom, na jugu z Italijo in na zahodu s Francijo. Znana je po veličastnosti visokogorske pokrajine, obsega pa tri različna območja. Na severovzhodu je hribovje Jura, ki prehaja v dolge, s travo prekrte gorske hrbte, te pa razkosavajo globoke gozdnate doline in soteske. Gričevnata planota Mittelland na sredi države je najmanj gorat in najbolj naseljen del države, na jugu pa se razprostirajo Alpe, ki zavzemajo več kot polovico vsega ozemlja.

V Švici živi 7.539.500 prebivalcev, od tega 21,1 % tujcev, in sicer je največ Italijanov, Nemcev, Srbov in Črnogorcev ter Portugalcev. Velika večina tujcev živi v Švici že več kot 15 let, mnogi izmed njih so bili v Švici celo rojeni, vendar kljub temu še nimajo državljanstva, kar je predvsem posledica strogih pravil za pridobitev državljanstva in nepripravljenosti posameznikov, da bi se integrirali v družbo (Statistical Data on Switzerland 2009, str. 5).

Tabela 1: Narodnost prebivalcev Švice v letu 2008

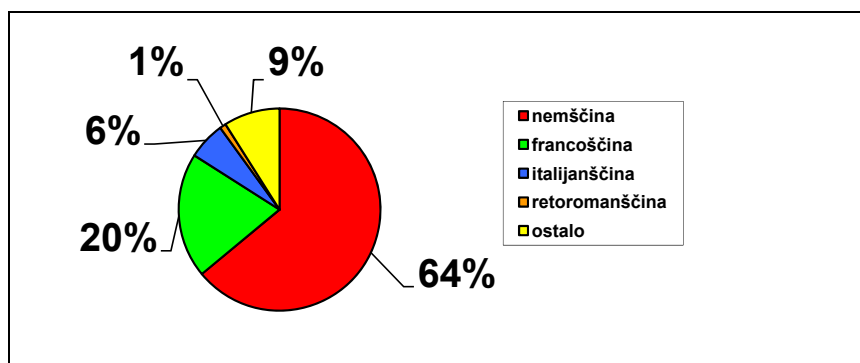
Narodnost	Število v %
Italijani	18,2
Nemci	12,7
Srbi in Črnogorci	11,7
Portugalci	11,4
Francozi	4,9
Turki	4,6
Španci	4,1
Makedonci	3,8
Bošnjaki	2,5
Hrvati	2,4
Avstrijci	2,1
Ostale evropske države	8,1
Ostali kontinenti	13,5

Vir: Statistical Data on Switzerland 2009.

Pestra etnična sestava države se kaže tudi v jeziku in veroizpovedi. V Švici so tako uradni kar štirje jeziki: nemščina, italijanščina, francoščina in retoromanščina, med katerimi kar 64 %

prebivalstva uporablja nemščino. Med 26 kantoni je 16 nemško govorečih, 5 francosko govorečih, en italijansko govoreč (Ticino), trije so dvojezični (Bern, Fribourg, Valais) in en trijezičen (Grisons). Po veroizpovedi prevladujejo rimski katoliki (41,8 %), sledijo jim protestanti (35,3 %), okrog 4 % pa je tudi muslimanov.

Slika 1: Jezikovna sestava v letu 2008

Vir: Statistical Data on Switzerland 2009.

Tretjina vsega prebivalstva danes živi v petih največjih švicarskih mestih: Zürichu, Baslu, Ženevi, Bernu in Lozani, druga tretjina v ostalih urbanih središčih, zadnja tretjina pa jih živi na deželi. V zadnjih 15 letih je opazno zmanjšanje deleža prebivalstva v urbanih mestih, povečal pa se je delež tistih, ki se iz mest selijo na podeželje, predvsem v okolico Ženevskega in Zürškega jezera ter turističnih središč.

Tabela 2: Največja mesta po številu prebivalcev v letu 2008

Mesto	Število prebivalstva
Zürich	358.500
Ženeva	180.000
Basel	163.500
Bern	122.700
Lozana	119.200

Vir: Statistical Data on Switzerland 2009.

Švica je, tako kot preostala razvita Evropa, starajoča se družba, konstantno se namreč povečuje delež starejšega prebivalstva, medtem ko se delež delovno sposobnega prebivalstva niža. Prevladujoče prebivalstvo danes predstavljajo generacije t. i. »baby booma«, rojene od 1951 do 1971. Zaradi vse večjega števila upokojencev se v Švici soočajo s problemom medgeneracijskih socialnih transferjev, pokojnine se namreč financirajo iz prispevkov za socialno zavarovanje zaposlenih (Statistical Data on Switzerland 2009, str. 3).

1.3 Politična ureditev

Švica je parlamentarna zvezna republika, ki jo sestavlja 26 kantonov in je najmanjša izmed 30 držav s federalno politično strukturo. Vsak izmed kantonov ima svojo ustavo, vlado, parlament, sodišča in zakone, ki se morajo ujemati z zveznimi zakoni, takšna ureditev jim omogoča veliko neodvisnost in svobodo odločanja. Kantoni samostojno nadzorujejo policijo in socialno službo, sami pa tudi določajo stopnjo obdavčenja (Voglar, 1993, str. 158).

Državno politiko določa dvodomna zvezna skupščina (Parlament), ki jo sestavljata državni svet (Nationalrat) z 200 poslanci, izvoljenimi na splošnih volitvah vsaka štiri leta, in svet stanov (Standerat) s 46 zastopniki, ki jih volijo kantoni. Izvršna oblast ima zvezni svet (Bundesrat), ki ga sestavlja sedem članov iz različni kantonov in jih izvoli zvezna skupščina za štiri leta. Svetniki izvolijo vsako leto iz svoje srede zveznega predsednika (Bundeskanzler), ki predseduje zveznemu svetu.

V Švici najdemo obliko vladanja, ki je ne uporablja nobena druga država na svetu, to je neposredna demokracija (oz. čista demokracija), pri kateri ima možnost soodločanja vsak izmed državljanov. Državljeni so tako neposredno udeleženi pri izglasovanju določenih zakonov, kar omejuje politične elite, da bi sprejemali zakone, ki bi koristili le njim. Dve pomembni orodji direktne demokracije sta referendum in ustavna pobuda.

O zadevah skupnega pomena odločajo državljani na referendumih, pri spreminjanju ustave je referendum obvezen. Ljudstvo lahko skliče referendum vsakokrat, kadar se ne strinja z zakonodajnim sklepom parlamenta, če predlog podpre 50.000 državljanov oziroma ga podpre osem kantonov. Švicarji imajo referendume najmanj štirikrat letno, glasujejo pa o državnem proračunu, konstitucionalnih amandmajih ter mednarodnih zadevah. Prebivalstvo je tako močno informirano o vsem, kar se dogaja v državi (Reich, 2008, str. 15).

Na zadnjih zveznih volitvah leta 2007 je največ glasov prejela Švicarska ljudska stranka (SVP), ki je kar potrojila število glasov glede na prejšnje volitve in je najmočnejša stranka v državi. Politika te desne konzervativne stranke je uperjena proti tujcem in proti članstvu Švice v Evropski uniji.

Nevtralnost, federalna ureditev in direktna demokracija so tiste sestavine, ki so omogočile miren, ekonomsko uspešen in politično stabilen razvoj švicarske države (Cederman, 2001, str. 63).

2 GOSPODARSTVO ŠVICE

Švica ima bogato in stabilno gospodarstvo z nizko brezposelnostjo, visoko kvalificirano delovno silo in enim izmed najvišjih BDP na prebivalca na svetu (CIA-World Factbook, 2009).

Švicarsko gospodarstvo je običajno opredeljeno kot liberalno neinterventno tržno gospodarstvo. Liberalnost se kaže predvsem v treh stvareh. Švica je nekakšen model gospodarske politike, kjer država ne igra velike vloge oziroma intervenira le v primerih, kadar družba sama ne zna rešiti problema. Liberalnost se kaže v nizkih cenah industrijskih surovin, saj Švica kot majhno gospodarstvo brez surovin nima druge izbire, kot da podpira prosto trgovino in prostocarinske mednarodne dogovore (npr. GATT). Zaradi odsotnosti nadzora nad kapitalom je Švica pomemben finančni center; kar tretjina zaslužkov švicarskih bank je odraz njihovih aktivnosti v tujini (Cederman, 2001, str. 59).

Ker Švica nima naravnih bogastev, njen gospodarski razvoj temelji na visoko kvalificirani delovni sili, tehnološkem znanju v predelovalni industriji ter razvoju storitev, zlasti bančništva in turizma. Švica proizvaja predvsem proizvode z visoko stopnjo dodane vrednosti, hkrati pa spretno izkorišča tržne niše ter na ta način v svetovnem merilu ostaja konkurenčna. Gospodarstvo je izvozno usmerjeno, saj izvoz blaga in storitev predstavlja kar 40 % celotnega BDP (Izvozno okno, 2008).

2.1 *Ekonomski kazalci*

2.1.1 *Gospodarska rast*

Veliko prednost pred ostalimi evropskimi državami pa tudi nekaterimi svetovnimi velesilami si je Švica pridobila zlasti po 2. svetovni vojni, saj ni bila obremenjena s ponovno postavitvijo infrastrukture in vzpostavitvijo gospodarskih odnosov, temveč je le nadaljevala z gospodarskimi aktivnostmi, ki jih je izvajala že med vojno. Največjo gospodarsko rast je tako zabeležila prav v povojnem obdobju od 1950 do 1970, ko je bila rast okoli 4 %.

Začetek devetdesetih je v Švici minil v znamenju strukturnih sprememb in obdobja stagnacije, po letu 1997 pa se je švicarsko gospodarstvo znova pobralo, čeprav je bila rast ob koncu 20. stoletja občutno nižja predvsem zaradi turbulenc v finančnem sektorju (Statistical Data on Switzerland 2009, str. 12).

Gospodarska rast se je v letu 2007 le malenkost znižala in je znašala za evropske in svetovne razmere visokih 3,3 %. V prvi polovici leta 2008 je bila gospodarska rast še zadovoljiva (v prvem četrletju je na letni osnovi znašala 3 %, v drugem pa 2,4 %), vendar se je kasneje začela upočasnjevati (Izvozno okno, 2008). V zadnjem četrletju leta 2008 je bruto domači proizvod padel za 0,3 % v primerjavi s prejšnjim četrletjem, kar je predvsem posledica zmanjšanja investicij in zunanje trgovine. Investicije so se tako zmanjšale za 3,1 %, največje zmanjšanje pa sta doživeli kovinska in strojna industrija. Negativna zunanjetrgovinska bilanca je posledica zmanjšanja izvoza za 8,1 %, kjer se je zmanjšal predvsem izvoz dobrin (-9,4 %), nekoliko manj pa izvoz storitev (-4,4 %). Za leto 2008 je tako realni bruto domači proizvod znašal 1,6 % za kar sta zaslužni predvsem zasebna potrošnja in zunanja trgovina, negativen vpliv pa je imelo predvsem zmanjšanje investicij. V prvem četrletju leta 2009 je bruto domači proizvod padel za 0,8 % v primerjavi z zadnjim četrletjem leta 2008, negativna rast pa je predvsem posledica zmanjšanja zunanje trgovine (SECO, 2009).

Tabela 3: Gospodarska rast realnega bruto domačega proizvoda v %

Leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Stopnja rasti BDP	3,6 %	1,2 %	0,4 %	-0,2 %	2,5 %	2,5 %	3,4 %	3,3 %	1,6 %

Vir: OECD, 2009.

2.1.2 *Brezposelnost*

Zaposlenost je ena izmed osrednjih makroekonomskih vprašanj vsake družbe. Pomembna je tako z vidika družbe kot z vidika posameznika. Zato je brezposelnost eden osrednjih makroekonomskih problemov. Stopnja brezposelnosti je pogosto tudi merilo uspeha makroekonomske politike (Senjur, 2001, str. 68).

V skladu z opredelitvijo Mednarodnega urada za delo (ILO) je brezposelnost opredeljena kot število ljudi nad določeno starostjo, ki so:

- brez dela,
- so tekoče na razpolago za delo,
- iščejo delo.

Poleg anketne brezposelnosti, ki je usklajena z opredelitvijo ILO, poznamo še registrirano brezposelnost, v katero se štejejo osebe, ki:

- nimajo redne zaposlitve,
- so pripravljene sprejeti zaposlitev,
- so prijavljene pri pristojni ustanovi.

Brezposelnost je zelo povezana z gospodarskimi cikli in ekonomskimi trendi. Rekordno visoko brezposelnost so v Švici zabeležili leta 1997, ko je ta znašala 5,2 %, bila pa je predvsem posledica stagnacije gospodarstva v obdobju med 1995 in 1997. Do leta 2001 se je situacija izboljšala, brezposelnost je padla na 1,7 %, v naslednjih letih je znova zrasla in se v letu 2004 povzpela na 3,9 %. Do leta 2008 se je nato zmanjšala na 2,6 %.

Tabela 4: Stopnja brezposelnosti

Leto	1980	1990	2000	2007	2008
Stopnja brezposelnosti v %	0,2	0,5	1,8	2,8	2,6

Vir: OECD, 2009.

Brezposelnost se razlikuje glede na posamezno skupino prebivalstva. Največja brezposelnost glede na starost je tako med nizko kvalificiranimi mladimi, starimi od 15 do 24 let. Veliko brezposelnih je tudi med slabo izobraženimi tujci in v nenemško govorečih območjih Švice. Razlika med nezaposlenostjo moških in žensk pa je zelo majhna.

Pomemben element švicarskega trga dela je tuja delovna sila. Visoka rast švicarskega gospodarstva v 20. stoletju namreč ne bi bila možna brez prispevka tujih delavcev. Vse od šestdesetih let je njihov delež presegal 20 %, danes pa predstavljajo 26 % celotne delovne sile. Tuji delavci so prisotni predvsem v industriji (36 %) in v storitvenem sektorju (25 %). Približno 65 % vseh tujih delavcev prihaja iz držav članic EU in EFTE, sicer pa prevladujejo delavci iz južne Evrope, predvsem zahodnega Balkana in Turčije, teh je kar 27 % (Statistical Data on Switzerland 2009, str. 10).

2.1.3 Inflacija

Stopnja inflacije je definirana kot stopnja rasti cen. Inflacija povzroči redistribucijo dohodkov, vpliva na output gospodarstva, alokacijo resursov in ekonomsko učinkovitost. Obdobja nepričakovane rasti inflacije so zaznamovana z visoko zaposlenostjo in outputom, medtem ko je za obdobja padcev inflacijske stopnje značilna visoka brezposelnost dela in kapitala (Kovač, 1992, str. 125).

Stabilnost cen je izredno pomembna za ekonomsko rast, tako je cilj Švicarske centralne banke (SNB) monetarna politika, ki lahko zagotovi srednjeročno in dolgoročno stabilnost oziroma čim bolj kroti tako inflacijo kot deflacijo.

Monetarna politika SNB se od leta 2000 naprej opira na naslednje elemente:

- stabilnost cen,
- srednjeročno napoved inflacije,
- operativno ciljno stopnjo obrestne mere glede na trimesečni libor za švicarski frank.

Stabilnost cen SNB usklajuje z rastjo indeksa življenjskih potrebščin, katerega letna rast je lahko največ 2 %. Srednjeročna napoved inflacije ima dvojno funkcijo, na eni strani določa višino stopnje obrestne mere, na drugi strani pa služi kot pomembno orodje SNB. Srednjeročno in dolgoročno so napovedi vezane glede na ponudbo denarja, kratkoročno pa so indikatorji različni (npr. menjalni tečaj, cena nafte ...). SNB monetarno politiko sprotno spremlja in prilagaja ter s četrletnimi napovedmi skuša zagotavljati čim večjo stabilnost cen. Kadar srednjeročne in dolgoročne napovedi kažejo pretirana odstopanja, SNB prilagodi monetarno politiko tako, da odstopanje ni višje od 2 %. SNB monetarno politiko izvaja tudi glede na ciljno stopnjo trimesečnega Liborja za švicarski frank, ki lahko odstopa največ za eno odstotno točko, pri čemer prav tako upošteva četrletne ekonomske in monetarne napovedi (101st Annual Report, 2009, str. 12). Švicarski frank velja za eno najstabilnejših svetovnih valut, kar zmanjšuje negotovost in spodbuja tuje investicije in mednarodno trgovino.

Tabela 5: Stopnja inflacije

Leto	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Povprečna letna stopnja inflacije v %	0,52	0,02	0,81	1,56	0,99	0,64	0,64	0,80	1,18	1,05

Vir: OECD, 2009.

Švica je znana kot država z izjemno nizko stopnjo inflacije, cilj centralne banke je največ 2 % letna inflacija. Kljub razširjeni ekonomski krizi je v letu 2008 ekonomska aktivnost Švice ostala visoka, stopnja inflacije se je julija povzpela na 3,1 %, potem pa v zadnjem četrletju zaradi zmanjšane mednarodne ekonomske aktivnosti ter cen nafte padla na 1,6 %. Povprečna letna stopnja je tako v letu 2008 znašala 2,4 % (101st Annual Report, 2009, str. 28).

2.1.4 Produktivnost

Glavne značilnosti švicarskega trga dela so relativno liberalna delovna zakonodaja, majhna državna regulacija, velika fleksibilnost in velika ekonomska ter socialna stabilnost. Ravno te razmere so tiste, zaradi česar je Švica ena izmed najbolj produktivnih držav na svetu. Visoko kvalificirana in motivirana delovna sila, visoki in malo obdavčeni dohodki, sorazmerno dolg delovni teden, odlična infrastruktura in skoraj popolna odsotnost stavk pa so nekateri razlogi za tako veliko produktivnost (Zehnder, 2005).

Povprečni delovni teden delavca zaposlenega za poln delovni čas, v Švici traja 41,6 ur na teden, letni dopust za vsakega delavca pa znaša 20 dni, kar je precej manj kot v drugih državah. Švicarji naj bi v povprečju letno delali 1.886 ur, Nemci recimo delajo 1.725 ur letno, Britanci pa 1.856 ur letno.

Tabela 6: BDP na osebo v letu 2007

Država	BDP na osebo v USD
Luksemburg	79.793
Norveška	53.477
ZDA	45.489
Irska	45.027
Švica	41.101
Nizozemska	39.225
Kanada	38.500
Avstralija	37.577
Avstrija	37.119

Vir: OECD, 2009.

2.1.5 Zunanja trgovina

Za Švico je zunanja trgovina izjemnega pomena, saj predstavlja velik del bruto domačega proizvoda. V nekaterih gospodarskih sektorjih je izvoženih več kot 90 % vseh proizvodov, med katerimi prevladujejo stroji, elektronika ter farmacevtski in kemični izdelki, pri storitvah pa prevladujejo zavarovalne in finančne storitve (Your Gateway to Switzerland, 2009).

Tabela 7: Uvoz in izvoz posameznih izdelkov v letu 2007

	Uvoz v mio. CHF	Izvoz v mio. CHF
SKUPAJ	193.216	206.252
Kmetijski pridelki	13.403	7.463
Tekstil in obutev	10.040	4.637
Kemični in farmacevtski izdelki	41.260	68.811
Kovinski izdelki	18.477	15.498
Stroji in elektronika	35.118	43.065
Vozila	17.098	5.723
Ure in merilni instrumenti	13.678	35.388

Vir: Statistical Data on Switzerland 2009, str.17.

Glavni trgovski partnerji Švice so industrijsko razvite države, izvoz v te države je leta 2007 predstavljal 77,9 % vsega izvoza, uvoz pa 88,1 % vsega uvoza. Posebej pomembno vlogo ima zunanja trgovina s članicami Evropske unije, s katero je bilo opravljenega 62 % izvoza in 79,5 % uvoza. Največji trgovski partner je Nemčija, sledijo Italija, Francija in ZDA (Statistical Data on Switzerland 2009, str. 17).

Tabela 8: Izvoz in uvoz Švice v letu 2007

Država	Izvoz v mrd. CHF	Uvoz v mrd. CHF
Nemčija	41,9	62,9
Italija	18,0	20,8
Francija	17,2	18,3
ZDA	20,1	11,2
VB	10,5	8,0
Nizozemska	6,2	8,8
Avstrija	6,3	8,1
Španija	7,6	4,1
Belgija	4,2	6,3
Japonska	6,7	3,5

Vir: Statistical Data on Switzerland 2009, str.17.

Švicarska gospodarska politika je vedno zagovarjala načela proste trgovine z malo ali nič carinskimi dajatvami in kvotami, z izjemo kmetijskih pridelkov, kjer je vodila protekcionistično politiko, ki pa jo je na podlagi sporazuma z EU v zadnjih letih precej omilila.

2.2 Gospodarski sektorji

Bruto domači proizvod (gross domestic product, GDP) je vrednost vseh končnih dobrin in storitev, ki so proizvedene v določenem časovnem razdobju (npr. v enem letu). Bruto domači proizvod (BDP) je osnovno merilo obsega ekonomske aktivnosti (Senjur, 2001, str. 4).

Švica se po velikosti BDP uvršča med najbogatejše države na svetu, v letu 2008 je BDP znašal 317,6 milijarde ameriških dolarjev, BDP na osebo pa 41.252 ameriških dolarjev (Country Briefings: Switzerland, 2009).

Struktura švicarskega gospodarstva se je v obdobju med 1995 in 2005 močno spremenila, tako se je zmanjšalo predvsem število v nekaterih dejavnostih sekundarnega sektorja (gradbeništvo, tekstilna in usnjarska industrija, papirništvo, strojna industrija) in primarnega sektorja (kmetijstvo), povečala pa se zaposlenost v terciarnem sektorju na področju IT-storitev, raziskav in razvoja, zdravstvenih storitev ipd. Zaposlenost v terciarnem sektorju se je tako povzpela s 65 % leta 1995 na 69 % leta 2005.

2.2.1 Kmetijstvo

Kako pomembno je za Švico kmetijstvo dokazuje dejstvo, da je njegova vloga opredeljena celo v ustavi. Kmetijstvo namreč ni namenjeno le produkciji hrane, temveč tudi ohranjanju poseljenosti podeželja in bolj odročnih območij (Your Gateway to Switzerland, 2009).

Zaradi hribovite sestave pokrajine, dve tretjini ozemlja prekrivajo gorovja in ozke doline, je ravnih površin, primernih za kmetijstvo, izredno malo. In prav na teh ravninah so se razvila mesta, industrijska središča in transportne poti, ki so tako kmetijstvo izrinila na pobočja hribovitega sveta, kjer vladajo precej težke razmere (Swiss Agricultural Policy, 2009, str. 5).

Zgodovina kmetijstva je tako dolga, kot je dolga zgodovina poselitve območja, vendar pa se je intenzivnejše kmetovanje v Švici začelo po prvi svetovni vojni. Ker je bila Švica preveč odvisna od uvoza pridelkov, so leta 1938 sprejeli zakon, ki je določal samooskrbo države z nujnimi kmetijskimi pridelki. V drugi svetovni vojni se je ta ukrep izkazal kot izredno uspešen, saj je kmetijstvo kljub zaprtim mejam cvetelo (Agriculture.ch, 2009).

Pod vtisom uspehov iz druge svetovne vojne je bil leta 1951 sprejet nov zakon, ki je močno varoval domače kmete, uvedli so fiksne cene za pridelke in živino, subvencije ter sprejeli odločitve, da bodo domači trg preskrbovali zgolj z domačimi proizvodi. Šlo je za protekcionistično politiko, ki je s trga izključila cenejše tuje pridelke (Cederman, 2001, str. 61).

Zakon se je kmalu pokazal za zgrešenega, saj so bile cene in posledično stroški previsoki, zaradi izredno intenzivnega kmetijstva je prihajalo tudi do ekoloških problemov. Leta 1996 je bil tako na referendumu sprejet nov kmetijski zakon. Subvencije so zamenjala direktna plačila, ceno pa poslej določa trg. Državna pomoč je kmetom namenjena le v primeru naravnih katastrof oz. socialnih stisk.

Gre sicer za dve vrsti direktnih plačil. Prva so splošna direktna plačila in so odvisna od velikosti kmetije, števila živali, težavnosti terena itd. Druga pa so ekološka direktna plačila, ki so odraz vse večje pozornosti, namenjene varovanju okolja. Kmetje, ki želijo dobiti takšno državno pomoč, morajo zadostiti določenim zahtevam, kriteriji, ki se upoštevajo pri tem pa so vezani na čim bolj ustrezno obdelovanje zemlje, racionalno rabo škropiv in umetnih gnojil, ustrezno kolobarjenje, ustrezno ravnanje z živalmi itd. Rezultat tega ukrepa se odraža v čedalje bolj okolju prijaznem kmetovanju. Dodatne državne pomoči je deležna tudi tako imenovana organska živinoreja. Gre za živinorejo, ki je živalim prijazna in jim omogoča čim več proste paše. Zadnji program, ki spodbuja ekološko osveščenost, pa je namenjen izboljšavi vodnih virov na območjih, kjer vode primanjkuje (Swiss Agricultural Policy, 2009, str. 12).

Čeprav mnogi še danes Švico vidijo kot kmetijsko deželo, to ne drži, saj je delež kmetov enak povprečju EU, s kmetijstvom in gozdarstvom se ukvarja okoli 4 % ljudi, njihovo število pa se še zmanjšuje (Your Gateway to Switzerland, 2009).

Kmetijstvu je namenjenih 1.060.000 hektarjev, od tega je zaradi podnebja in terena kar 70 % zemlje namenjeno živinoreji, s poljedelstvom se ukvarjajo le na ravninskih delih. Med živino je največ goveda (1,7 milijona glav), sledijo prašiči (1,6 milijona glav), gojijo pa še perutnino, ovce in koze. Med rastlinami prevladujejo rastline za krmo, sledijo jim žitarice, sladkorna pesa, krompir, le majhen del zemlje pa je namenjen pridelavi sadja in zelenjave.

V letu 2007 je kmetijstvo skupaj z gozdarstvom predstavljalo 1,2 % celotnega BDP-ja, subvencije pa so znašale 2,7 milijarde švicarskih frankov (Statistical Data on Switzerland 2009, str. 18). Kmetijstvo pa je podlaga izredno močni živilski industriji, znani ne le po mlečni čokoladi in siru, pač pa tudi po največjem švicarskem podjetju Nestle.

2.2.1.1 Živilska industrija – Nestle

Zgodovina švicarskega živilskega giganta sega v sredino 19. stoletja, ko je Henri Nestle za potrebe nedoječih mater odkril nadomestek – mleko v prahu in ga začel uspešno tržiti najprej po Evropi, nato pa tudi po vsem svetu. Od samega začetka je Nestle postavil svojo blagovno znamko in znak, ptičje gnezdo, kar je nemški prevod Nestleja, ki sta se obdržala vse do danes.

Začetek delovanja na svetovnem trgu je pomenila združitev Nestleja in podjetja Anglo-Swiss Milk Company, ki je v začetku 20. stoletja delovalo v ZDA, Veliki Britaniji, Nemčiji in Španiji. Izvoz mleka v prahu je strahovito narasel, zato je podjetje odprlo podružnice tudi v Avstraliji, Hong Kongu in Singapurju.

Delovanje podjetja je nato zmotila prva svetovna vojna, podjetje se je soočalo z velikim pomanjkanjem mleka in oteženo distribucijo, zato je del proizvodnje preselilo v ZDA. Kljub temu se je, predvsem zaradi donosnih pogodb z vlada, do konca vojne proizvodnja podvojila. Krizo v podjetju je pomenil konec vojne in leta 1921 je podjetje zabeležilo prvo izgubo.

V času do druge svetovne vojne je podjetje razširilo svojo proizvodno linijo, čokolada je postala drugi najpomembnejši proizvod, proizvajali pa so še različne napitke, med njimi tudi kavo Nescafe in čaj Nestea.

Prav kava je bila tista, ki je v času druge svetovne vojne Nestleju omogočila največji dobiček, saj je postala glavno okrepčilo zavezniških vojakov v Evropi in Aziji. Nestle je po koncu vojne tako pristal na vrhu kavne industrije.

Od konca druge svetovne vojne pa do leta 1975 je sledilo za podjetje najbolj dinamično obdobje razvoja. Nestle je vstopil v domala vse tržne sektorje prehranske industrije, predstavil številne nove proizvode in priključil številna podjetja, med njimi tudi proizvajalca juh Maggi. Prodaja se je povečala za več kot štirikrat, podjetje pa se je z nakupom večinskega dela kozmetičnega velikan L'Oreal prvič podal v vode izven živilske industrije.

Sledilo je obdobje zaostrenih ekonomskih razmer ter višjih cen kavnih zrn, olja in kakava in podjetje se je prvič po letu 1921 znašlo v krizi. Podjetje je želelo diverzificirati dejavnost in prav zato kupilo ameriško farmacevtsko podjetje Alcon. Podjetje je kljub nekaterim slabim investicijam in bojkotu izdelkov v državah tretjega sveta poslovalo dobro. Leta 1985 je sledil eden izmed največjih prevzemov v živilski industriji. Nestle je za okoli 3 milijarde ameriških dolarjev kupil ameriškega prehranskega giganta Carnation in tako le še utrdil svoje mesto na vrhu. Devetdeseta so bila za podjetje plodna predvsem zaradi odprtja trgov srednje in vzhodne Evrope ter Kitajske.

Danes je Nestle vodilno prehransko podjetje z več kot 283.000 zaposlenimi po vsem svetu, njihovi izdelki pa so čokolada, kava, mlečni in osvežilni napitki, sladole, juhe ter pasja in mačja hrana. Za razvoj proizvodov skrbi Nestlejev raziskovalni center v Lozani z več kot 700 zaposlenimi in raziskovalni centri po vsem svetu. Prodaja podjetja je v letu 2008 znašala več kot 109 milijard švicarskih frankov, dobiček pa 18 milijard švicarskih frankov (Nestle, 2009).

2.2.2 Industrija

Švicarska industrija je znana po proizvodnji visoko kvalitetnih industrijskih izdelkov, od konkurentov pa se švicarska podjetja razlikujejo tudi po velikih vložkih v raziskave in razvoj. Glavne industrijske panoge predstavljajo farmacevtska in kemična industrija, strojna in elektrotehnična industrija ter urarstvo.

Večina ljudi je zaposlenih v majhnih in srednje velikih podjetjih v glavnih industrijskih središčih, nekaj pa je tudi velikih multinacionalnih podjetij. Podjetja večino svojih izdelkov izvozijo, najpomembnejši trgovski partner pa je Evropska unija.

Glede na sorazmerno drago delovno silo in svetovno konkurenco svoj položaj kot eno izmed vodilnih svetovnih gospodarstev ohranja predvsem s politiko, usmerjeno v raziskave in razvoj. Sredstva za raziskave in razvoj naj bi namreč predstavljala okrog 70 % vseh stroškov podjetij (OECD Science, Technology and Industry Outlook 2008: Profile Of Switzerland, 2008).

2.2.2.1 Farmacevtska industrija – Novartis, Roche

Švicarska farmacevtska industrija se je razvila iz kemične industrije, ki se je na območju Basla razvila že v 16. stoletju. Najstarejša kemična družba Geigy je s prodajo začela že davnega leta 1758, prvo zdravilo pa je na trg lansirala leta 1938. Zaradi majhnega domačega trga so se podjetja kmalu osredotočila na proizvode z visoko dodano vrednostjo, ki so jih nato prodajala po vsem svetu. Leta pred drugo svetovno vojno je zaznamovalo obdobje hitrega razvoja farmacevtskih družb Geigy, Ciba, Roche in Sandoz, ki so odprla številne podružnice po svetu. Med leti 1961 in 1990 so švicarska podjetja na trg poslala 160 različni vrst zdravil, kar je za tako majhno državo pravi čudež. Leta 1996 je prišlo do združitve Cibe-Geigyja in Sandoza in rojeno je bilo multinacionalno podjetje Novartis, ki danes skupaj z Rochejem obvladuje švicarsko farmacevtsko industrijo (Bouayad & Hague, 2003, str. 54).

Po prestrukturiranju in združitvah v 90. letih je švicarska farmacevtska industrija izboljšala svojo produktivnost, potrojila izvoz in na trgu prehitela nemške konkurente ter tako postala vodilna v Evropi, v svetovnem merilu pa zaostaja le za ZDA.

Kljub številnim spremembam skozi leta je glavna značilnost švicarske kemične in farmacevtske industrije ostala proizvodnja izdelkov z visoko dodano vrednostjo, ki zahteva konstantne vložke v raziskave in razvoj. Izdelke z visoko dodano vrednostjo danes predstavljajo različna zdravila, vitamini, veterinarska zdravila ter preparati za zaščito rastlin. Trenutno so glavne raziskave usmerjene v genetiko, zdravila proti raku, osteoporozi in boleznim srca in ožilja.

Danes je farmacevtska industrija ena izmed najpomembnejših v švicarskem gospodarstvu in obvladuje 20 % svetovni tržni delež, izvoz kemičnih in farmacevtskih izdelkov pa je v letu 2007 znašal nekaj manj kot 69 milijard švicarskih frankov (Statistical Data on Switzerland 2009, str. 17).

Novartis

Zgodovina Novartisa sicer sega v 18. stoletje, ko je bila v Baslu ustanovljena kemično in farmacevtsko podjetje Geigy. V drugi polovici 19. stoletja pa sta ustanovljeni še podjetji Ciba in Sandoz. Do leta 1970 in združitve Cibe in Geigyja poteka med temi podjetji troboj, po tem pa sta do leta 1996 huda konkurenta Sandoz in Ciba-Geigy, ki pa samostojno ne moreta uspešno konkurirati nemškim in ameriškim družbam.

Združitev Sandoza in Cibe-Geigyja decembra 1996, družb z dolgo in bogato zgodovino, ki sta skozi leta odkrili in razvili številna zdravila, pomeni rojstvo enega največjih farmacevtskih podjetij na svetu. Danes je Novartis eno izmed vodilnih podjetij na področju raziskav in razvoja zdravil in je v ta namen po svetu odprl kar nekaj svojih inštitutov. Inštitut za biomedicinske raziskave (NIBR), katerega sedež je v Massachusettsu, posamezni oddelki pa tudi v Baslu in drugje po svetu, ima kar 5.000 zaposlenih, ki se ukvarjajo z novimi zdravili za bolezni srca in ožilja, sladkorno bolezen, bolezni proti raku itd. Inštitut za tropske bolezni

(NITD) se ukvarja z razvojem zdravil proti malariji, tuberkulozi in ostalim tropskim boleznim, sedež pa ima v Singapurju. Novartisov inštitut za cepiva (NVGH) se nahaja v Sieni, inštitut za razvoj novih tehnologij v biomedicini (GNF) je v Kaliforniji, inštitut za nevro in molekularno biologijo Friedrich Miescher (FMI) pa se nahaja v Baslu. Za raziskave in razvoj so leta 2007 in 2008 porabili letno po 7 milijard dolarjev.

Novartis je poleg inovativnih zdravil že od samega začetka ponujal tudi generična zdravila, kjer je z nakupom in združitvami z ostalimi podjetji, med njimi je tudi slovenski Lek, postal vodilni ponudnik generikov v svetu, ki jih ponuja pod znamko Sandoz.

Novartis v 140 podružnicah po svetu zaposluje več kot 100.000 ljudi, v letu 2008 je celotna prodaja znašala 41,5 milijarde ameriških dolarjev, dobiček pa nekaj manj kot 9 milijard dolarjev (Novartis, 2009).

Roche

Podjetje je bilo ustanovljeno leta 1896 v Baslu v času, ko je Evropo pretresala druga industrijska revolucija. Glavno vodilo ustanoviteljev je bilo ustvariti podjetje, ki bo proizvajalo nova, kvalitetna zdravila in jih prodajalo po VSEM svetu – česar se držijo še danes.

Prvi proizvod, ki je prodrl na tuje trge, je bil antiseptik za rane, zaradi česar so odprli manjšo tovarno v Nemčiji, kjer se je do leta 1910 odvijal največji del proizvodnje. Do začetka prve svetovne vojne so odprli številne podružnice po VSEM svetu, med drugim v Milanu, New Yorku, Sankt Peterburgu in Londonu, ter zaposlovali okoli 700 ljudi.

Prva svetovna vojna ima za podjetje velike posledice, saj izgubijo stik s tovarno v Nemčiji, trge in imetje v Rusiji, udari tudi finančna kriza. Pot iz krize pomenijo sintetični vitamini, proteini in hormoni, ki jih s pomočjo raziskav začnejo proizvajati. Roche se znova širi na tuje trge, pretežno v ZDA, kjer v New Yorku in Nutleyu odprejo nove obrate ter utrdijo Roche kot enega izmed glavnih proizvajalcev tovrstnih zdravil.

Da bi se izognili preveliki odvisnosti od vitaminov, v 50. in 60. letih začnejo z raziskavami v farmaciji, portfelj zdravil pa postane izredno širok, saj vsebuje vse od antidepresivov do zdravil za kemoterapijo. Leta 1945 del proizvodnje usmerijo v kozmetiko, ki jo tržijo pod znamko Panteen. S priključitvijo nekaterih podjetij imajo leta 1965 že 19.000 zaposlenih, podružnice pa med drugim tudi v Indiji in Mehiki.

V 70. letih Roche nadaljuje z raziskovalno dejavnostjo in v ta namen odpre Inštitut za molekularno biologijo v ZDA, Inštitut za imunologijo v Baslu in raziskovalni center na Japonskem, kar omogoči razvoj še širšega spektra zdravil.

V 80. letih pride do reorganizacije strukture podjetja, glavne štiri divizije postanejo: zdravila, vitamini, diagnostika in dišave. Divizije so avtonomne poslovne enote, ki sodelujejo na različnih tržnih segmentih. Roche se v 90. letih usmeri v zdravila in diagnostiko, posledica je prodaja divizij vitaminov in dišav. Z namenom širjenja dejavnosti na veliki kitajski trg odprejo v Šanghaju nov R & D center.

Danes je Roche eno izmed vodilnih svetovnih podjetij v diagnostiki in farmaciji z več kot 80.000 zaposlenih v več kot 150 državah. V letu 2007 in 2008 so za raziskave in razvoj

namenili več kot 8 milijard švicarskih frankov od tega več kot 7 milijard za raziskave in razvoj zdravil. V letu 2008 je celotna prodaja znašala nekaj več kot 45 milijard švicarskih frankov, dobiček pa okoli 14 milijard frankov (Roche, 2009).

2.2.2.2 Urarska industrija – Swatch Group

Urarska industrija se je v sredini 16. stoletja razvila v Ženevi, ko so reforme Jeana Calvina in prepoved nošenja nakita prisilile nekatere zlatarje in draguljarje, da so se lotili urarstva. Do konca 16. stoletja so ženevske ure slovele kot visoko kvalitetne, ustanovljen pa je bil tudi prvi urarski ceh.

Zaradi prevelike konkurence se je v 17. stoletju veliko urarjev iz Ženeve selilo v ostale švicarske kraje. Sledil je hiter razvoj urarstva, kar se je odrazilo v izboljšanih proizvodih in vedno novih dodatkih, kot so koledar, kronograf ipd.

Masovna proizvodnja ur se je začela v 20. stoletju. Predvsem po zaslugi raziskovanj in novih tehnologij, ki so povečale produktivnost, menjavo notranjih delov in standardizacijo, pa je Švica postala urarska velesila.

Po prvi svetovni vojni so bile narejene prve ročne ure, prve elektronske ure leta 1952, sledile so ure s kvarčnim mehanizmom, ure z LED in LCD-zaslonom, brez baterije itd.

Danes je urarstvo, za strojno in kemično industrijo, tretja najmočnejša industrijska panoga v Švici. Proizvode vseh oblik in primerne za različne sloje najdemo povsod po svetu, Švica pa je kljub azijskim konkurentom ohranila prevlado na svetovnem trgu. V zadnjih petih letih se je izvoz ur in delov povečal za 67 %, v letu 2008 pa je znašal 17 milijard švicarskih frankov. Glavni trg je zanimivo Azija, predvsem Hong Kong in Japonska, sledijo pa Evropa in Amerika (Federation of the Swiss Watch Industry, 2009).

Tabela 9: Izvoz ur v posamezne države v letu 2008

Država	Izvoz ur v milijardah USD	Število ur v milijonih
Švica	15,8	26,1
Hong Kong	7,1	425,8
Kitajska	2,7	550,3
Francija	1,5	5,8
Nemčija	1,5	12,9

Vir: Federation of Swiss Watch Industry, 2009.

Swatch Group

Zgodovina družbe Swatch Group sega v leto 1983, ko je prišlo do združitve podjetja SMH (Swiss Corporation for Microelectronics and Watchmaking Industries) s še dvema švicarskima proizvajalcema ur ASUAG in SSIH. Združitev teh treh družb je bila nujna, če so želeli preživeti krizo, ki je nastala v 70. letih, ko so trg preplavili nizkocenovni japonski izdelki. V nevarnosti so se znašle tako prestižne blagovne znamke, kot so Omega, Longines in Tissot ter druge.

Vzpon novonastale družbe iz krize je pomenila nizkocenovna, tehnološko izpopolnjena plastična ura »second watch« oz. krajše Swatch, ki je v petih letih podjetje postavila na

svetovni vrh izdelovalcev ur ter načrtala smer razvoja ur vseh Swatchevih blagovnih znamk. Do preimenovanja družbe v Swatch pa je prišlo leta 1998.

Danes je Swatch eden izmed mnogih proizvajalcev ur na svetu, ki se poleg ur ukvarja še z nakitom in elektronskimi napravami. Pod svojim okriljem združuje multiznamko Turbillon in 19 različnih blagovnih znamk ur vseh cenovnih razredov, med njimi so najbolj znane Omega, Tissot, Certina, Calvin Klein, Swatch, Rado, Longines ter druge.

Swatch je podjetje, ki veliko investira v raziskave in razvoj, kar podjetju omogoča rast in prednost pred konkurenco, ko gre za uporabo različnih materialov, proizvodne tehnologije in dizajna. Še poseben poudarek pa dajejo razvoju mikroelektronike in mikromehanike. Poleg naštetega je podjetje aktivno še na področju telekomunikacij, naprav za avtomobilsko industrijo, naprav za merjenje časa na športnih tekmovanjih, ozira pa se tudi že na področje računalništva ter medicinskih aparatov.

V letu 2008 je imelo podjetje v 50 državah več kot 24.000 zaposlenih, celotna prodaja družbe Swatch Group je znašala 5,9 milijarde švicarskih frankov, dobiček pa 838 milijonov švicarskih frankov (Swatch Group, 2009).

2.2.2.3 Elektrotehnična in strojna industrija – ABB, Sulzer, CSEM

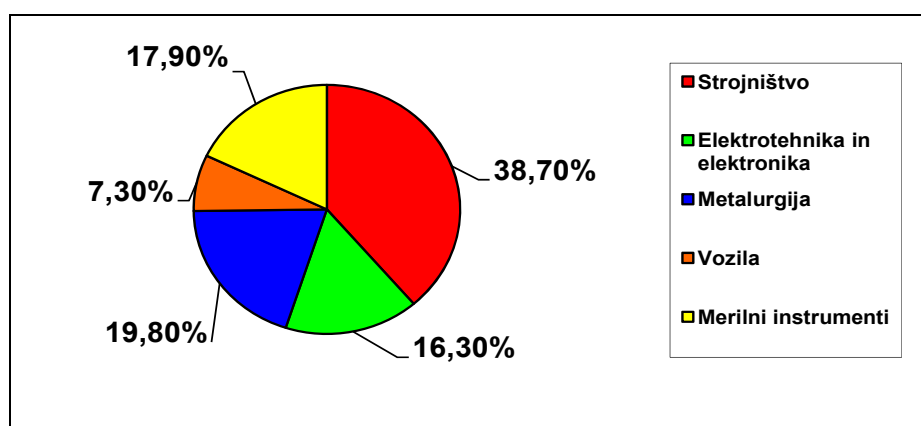
Glavni steber švicarskega gospodarstva predstavljata strojna in elektrotehnična industrija, ki skupaj zaposlujeta preko 350.000 delavcev in izvozita 80 % vseh proizvodov. Glavni štirje sektorji so: metalurgija, strojništvo in konstrukcija vozil, elektrotehnika in elektronika ter merilni instrumenti (Your Gateway to Switzerland, 2009).

Strojna industrija ima zametke v tekstilni industriji, saj so se prvi stroji prediva za blago pojavili v zgodnjem 19. stoletju. Danes proizvodi zajemajo vse od industrijskih strojev, turbin do zahtevnih mikroelektronskih aparatov in preciznih merilnih instrumentov.

Švicarska industrija v splošnem je v svetu znana po svoji produktivnosti, inovativnosti in tehnološki dovršenosti, uspešnost pa ji zagotavlja tudi izjemna fleksibilnost, ki lahko zadovolji različne želje njihovih kupcev. Za raziskave in razvoj so v letu 2004 namenili nekaj več kot 3 milijarde švicarskih frankov, v ta namen pa je bilo zaposlenih 15.000 ljudi.

V letu 2007 sta elektrotehnična in kovinska industrija prispevali 19,3 % celotnega BDP-ja Švice, izvoz pa je znašal 70 milijard švicarskih frankov, kar predstavlja okoli 40 % celotnega izvoza Švice. Večino proizvodov je bilo izvoženih v države EU in članice EFTE, predvsem v Nemčijo, ki je glavni trgovinski partner, na drugem mestu med državami pa so Združene države Amerike (SWISSMEM, 2009).

Slika 2: Izvoz posamezne industrijske panoge v 2007

Vir: SWISSMEM, 2009.

Sekundarni sektor, kamor spadata tudi strojna in elektrotehnična industrija, spada med enega izmed največjih onesnaževalcev in porabnikov energije, zato v Švici veliko pozornosti namenjajo tudi tej temi. Podjetja so se namreč zavezala k zmanjšanju porabe energije in izpusta nevarnih snovi v okolje in v ta namen razvila sisteme, ki so ta problema znatno zmanjšali in ga postavili krepko pod zakonsko določene meje (SWISSMEM, 2009).

ABB

Podjetje ABB je bilo ustanovljeno leta 1988 z združitvijo švedskega podjetja Asea in švicarskega BBC Brown Boveri. Sicer pa zgodovini obeh podjetji segata v konec 19. stoletja, ko sta bili ustanovljeni.

Podjetje Asea se je v začetku ukvarjalo s proizvodnjo osvetljave in z generatorji, kasneje pa s prevodniki, motorji, pomembno vlogo pa je odigralo pri opremljanju energetske, železarske, rudarske in transportne industrije z različnimi stroji. Poleg tega je zgradilo 9 od 12 švedskih nuklearnih elektrarn in bilo pred združitvijo eno izmed 10 največjih svetovnih podjetij v energetiki s prodajo prek 46 milijard švedskih kron, dobičkom 2,6 milijona švedskih kron in 71.000 zaposlenimi.

Na drugi strani je BBC v prvih štirih letih ustvaril več kot 1.000 različnih elektronskih strojev, motorjev in generatorjev, kasneje proizvedel prvo parno turbino v Evropi, predstavil številne nove izume v razvoju turbin ter izdelal prvo hitro lokomotivo. Pred združitvijo je podjetje dosegalo prodajo v višini 58 milijard švedskih kron, dobiček je znašal 900 milijonov švedskih kron, zaposlenih pa je bilo 97.000 delavcev.

V prvem letu po združitvi je podjetje ABB prevzelo okoli 40 podjetij, silovit razvoj pa se je nadaljeval s padcem »železne zavese« in širitvijo na trge srednje in vzhodne Evrope. Leta 1998 je prevzelo podjetje Eltag Bailey Process Automation, kar je še vedno največji prevzem v tej industriji, in postalo vodilno svetovno podjetje. V letu 2002 se usmeri na dve ključni področji, energetiko in avtomatizacijo, ostala področja pa proda.

ABB je danes vodilno podjetje na področjih energetike in avtomatizacije in je prisotno v več kot 100 državah na svetu, zaposluje pa več kot 120.000 ljudi. V letu 2008 je celoten promet znašal okoli 34 milijard ameriških dolarjev, dobiček pa 4,5 milijarde ameriških dolarjev. Več kot polovico svoje realizacije je podjetje opravilo na evropskih trgih, petino v Aziji, na

Srednjem vzhodu in Afriki, četrtno pa v Severni in Južni Ameriki. Vsako leto za raziskave in razvoj nameni približno milijardo ameriških dolarjev in na tem področju zaposluje 6.000 različnih raziskovalcev in inženirjev v laboratorijih po svetu (ABB Group, 2009).

Sulzer

Sulzer je podjetje, ki se lahko pohvali s 175-letno tradicijo, ustanovljeno je bilo leta 1834 in je v začetku proizvajalo različne črpalke in tekstilne stroje. Leta 1839 je proizvedlo prvi parni stroj, dvajset let kasneje pa se je podjetje že prestrukturiralo in razdelilo na posamezne divizije z namenom bolj učinkovite in raznolike proizvodnje. Leta 1867 ima za tiste čase zavidljivih 1.000 zaposlenih, ki jim podjetje nudi vse od zdravstvenega zavarovanja, dodatnega izobraževanja do stanovanj.

Do leta 1880 je Sulzer že mednarodno priznано podjetje z 3.000 zaposlenimi, ki se poleg parnih strojev ukvarja še s hladilnimi napravami in odpira podružnice po vsem svetu. V sodelovanju z Rudolfom Dieslom leta 1898 razvijejo prvi dizelski motor, začnejo pa še s proizvodnjo kompresorjev.

V tridesetih letih 20. stoletja zaradi svetovne gospodarske krize delo izgubi več kot 40 % zaposlenih, podjetje pa komaj preživi.

Nov razmah se začne po drugi svetovni vojni, podjetje zaradi povečane proizvodnje kotlov in tekstilnih strojev zaposli številne delavce iz južne Evrope. V 60. letih Sulzer prevzame švicarskega proizvajalca lokomotiv in strojev SLM, kar pomeni razcvet posla z dizelskimi motorji. S prevzemom podjetja Escher Wyss se število zaposlenih leta 1969 povzpne na 30.000.

Podjetje v naslednjem desetletju veliko časa nameni novim tehnologijam in s tem naredi velik korak od proizvajalca strojev k tehnološki korporaciji. V 80. letih udari naftna kriza, ki prizadene tudi Sulzer, poleg tega pa na izvoz negativno vpliva tudi izredno močna domača valuta. Razmere podjetje prisilijo v prestrukturiranje, kjer se pokaže rezultat preteklega vlaganja v raziskave in razvoj, saj se v Sulzerju intenzivno začnejo ukvarjati tudi z medicinskimi stroji.

Leta 1990 zaprejo matično tovarno v Winterthurju, število zaposlenih v tujini je prvič večje od tistih, zaposlenih doma. V 90. letih in v začetku novega tisočletja Sulzer nekatere divizije proda, divizija medicinskih pripomočkov postane samostojno podjetje, obdrži pa le divizije, v katerih lahko uspešno konkurira na trgu.

Danes so glavne štiri divizije industrijski stroji, obdelava materiala, turbine in oprema za kemično industrijo. Podjetje zaposluje 12.000 ljudi, ki se ukvarjajo z raziskavo in proizvodnjo novih tehnologij in strojev v naftni, plinski, avtomobilski, letalski in ostalih industrijah. V letu 2008 je prodaja znašala 3,7 milijarde švicarskih frankov, dobiček pa 475 milijonov (Sulzer, 2009).

CSEM

CSEM, Swiss Center for Electronics and Microtechnology, je podjetje, ki se ukvarja predvsem z raziskavami in razvojem novih tehnologij, materialov, proizvodov in prototipov. Njihova glavna področja zavzemajo mikro in nanotehnologijo, mikroelektroniko, sistemski

inženiring, mikrorobotiko in informacijsko tehnologijo. Z visokotehnološkim znanjem sodeluje na različnih trgih, med drugim v vesoljski tehnologiji, letalstvu, avtomobilizmu, kemijski industriji, telefoniji, računalništvu, njihove stranke pa so IBM, Rolex, Logitech, HP, Swatch, Bosch in ostala svetovno znana imena. V prihodnosti CSEM želi delovati tudi na drugih trgih ter tako ponujati čim boljše rešitve različnim industrijskim kupcem.

Svoje proizvode in rešitve pa CSEM ponuja tudi preko zato ustanovljenih novih podjetij, nekakšnih inkubatorjev, ter s tem prispeva tudi k razvoju Švice kot ene izmed najboljših »high-tech« lokacij. CSEM je leta 2007 odprl dva raziskovalna centra v Švici namenjena nanomedicini in optiki ter optičnim mikrosistemom, pod njihovem okrilju pa je tudi neuchatelski observatorij namenjen razvoju vesoljske tehnologije. Podjetje je sicer mednarodno usmerjeno in svojo dejavnost širi ne le znotraj svojih meja, pač pa tudi po Evropi in svetu, saj želi zagotoviti čim bolj stabilne razmere za raziskave in razvoj.

Konec leta je CSEM zaposloval 348 visoko kvalificiranih zaposlenih, približno 500 ljudi pa je bilo zaposlenih v 26 »inkubatorjih«. Skupni prihodki podjetja so v letu 2007 znašali okoli 58 milijonov švicarskih frankov, »spin-off« podjetja pa so pritegnila 170 milijonov švicarskih frankov investicijskega kapitala in imela 100 milijonov švicarskih frankov prometa (CSEM, 2009).

2.2.3 Storitve

V storitvenem sektorju so glavne tri dejavnosti bančništvo, zavarovalništvo in turizem, pomembni so še trgovina, transport in logistika. Posebej bančništvo je eno izmed najpomembnejših gospodarskih področij Švice. Švica je tudi vodilni ponudnik zavarovalnih in pozavarovalnih storitev v Evropi. V turizmu pa se uvršča med najboljših 15 svetovnih destinacij tako po zaslužku kot tudi glede na število gostov.

2.2.3.1 Bančništvo – UBS, Credite Suisse

Švica je ena izmed svetovnih bančnih središč z dolgoletno tradicijo, katere glavni temelji so nevtralnost, stabilnost in bančna tajnost. Banke in finančne institucije igrajo pomembno vlogo v švicarskem gospodarstvu, švicarski frank pa je ena izmed najbolj stabilnih valut v svetu.

Ena izmed glavnih značilnosti švicarskih bank je bančna tajnost. Tradicija tajnosti sega v začetke bančništva v srednjem veku, zakon, ki ureja to področje, pa je bil sprejet leta 1934. Zakon bančnike zavezuje k tajnosti in varovanju osebnih podatkov in podatkov o premoženju strank, za vsako razkritje pa so zagrožene kazni, od denarnih do zapora. Mnogi tajnost izkoriščajo za razne finančne zlorabe, pranje denarja in izogibanje davčnim obveznostim. Švicarske banke se je v preteklosti povezovalo tudi z nacističnimi skritimi računi, računi različnih terorističnih organizacij ter diktatorjev različnih držav (Gumbel, 2002).

V zadnjem času se sicer vrši ogromen pritisk s strani največjih svetovnih držav, naj t. i. »davčne oaze«, med katere spada tudi Švica, razkrijejo podatke, kar bi omogočilo kaznovanje odgovornih za različne goljufije in posledično bolj transparentno delovanje ter s tem zmanjšanje možnosti za finančne krize.

Za švicarski bančni sistem je sicer značilna velika raznolikost. Bančni sistem je namreč univerzalen, banke ponujajo različne bančne storitve, kot so kreditiranje, investicijsko svetovanje, trgovanje z vrednostnimi papirji, varčevanje, izdaja obveznic, finančno

svetovanje. Razvile pa so se tudi posamezne banke, specializirane za določena področja. Prednost univerzalnega bančništva je predvsem v tem, da se tveganje razprši med večje število različnih poslov in strank v različnih ekonomskih sektorjih.

V Švici poznajo različne skupine bank:

- velike banke – mednje štejemo banki UBS in Credit Suisse, ki skupaj predstavljata 50 % celotne skupne bilance vseh švicarskih bank in veljata za dve veliki svetovni banki;
- kantonske banke – formalno ena ali dve na kanton, danes jih je 24. Banke so delno regulirane s strani države in imajo tudi državne garancije. Njihova glavna naloga je pospeševanje in investiranje kantonskega gospodarstva;
- regionalne banke in hranilnice – gre predvsem za manjše banke s pretežno varčevalno dejavnostjo. Orientirane so zgolj na ozko geografsko območje, zato je njihova prednost v poznavanju regionalnih razmer in komitentov;
- Raiffeisen Group – je bančna skupina z največjo kooperantsko mrežo bank v Švici. S tremi milijoni komitentov je tretja največja banka v Švici, od tega je 1,4 milijona komitentov strank kooperantskih bank;
- zasebne banke – so najstarejše banke v Švici, katerih lastniki so pretežno bogate družine. Zakonsko so urejene kot zasebna podjetja in družbe z omejeno odgovornostjo. Njihovo glavno področje je upravljanje s premoženjem pretežno fizičnih oseb;
- tuje banke – mednje štejemo tiste, kjer imajo tuji državljani več kot polovico glasov. Med tujimi bankami je največ bank iz EU (50 %), sledijo pa japonske banke (20 %);
- ostale banke – v to skupino spadajo banke, ki se ukvarjajo s trgovanjem z vrednostnimi papirji, upravljanjem premoženja in hipotekarnimi posojili. Gre za komercialne banke, ki dajejo kratkoročna posojila podjetjem in posameznikom na osnovi naštetih finančnih orodij.

Švicarska centralna banka je v svojem finančnem poročilu o finančni stabilnosti Švice v letu 2007 ugotavljala, da je dobiček dveh velikih bank močno koreliran z recesijo v ZDA in ju je kriza na ameriškem hipotekarnem trgu močno prizadela. Švicarski bančni sektor je kljub krizi v letu 2007 ostal na dobičkonosni strani, zahvaljujoč predvsem kantonskim bankam in Raiffeisnovi skupini 390 neodvisnih bank. Skupni čisti dobiček je dosegel 15 milijard švicarskih frankov, kar pa je manj kot v letu 2006 (Švicarska centralna banka previdna glede UBS in Credite Suisse, 2008).

UBS

Banka UBS je nastala z združitvijo dveh švicarskih bank, Union Bank of Switzerland (UBS) in Swiss Bank Corporation (SBC) leta 1998, leta 2002 pa se je pridružilo še podjetje Paine Webber Inc., katerega glavna domena je bilo trgovanje z vrednostnimi papirji.

SBC je bila ustanovljena 1872 kot Basler Bankverein, leta 1897 pa se je preimenovala v Schweizerischer Bankverein. Prvo poslovalnico je banka odprla že davnega leta 1898 v Londonu, leta 1939 pa je odprla prvo ameriško poslovalnico v New Yorku. Čeprav je imela banka poslovalnice v vseh švicarskih kantonih, se je razmah znotraj Švice zgodil šele v 60. letih. Leta 1945 je SBC prevzela eno izmed največjih švicarskih bank, Basler Handelsbank, ki je bila v velikih težavah, in tako še okrepila svoj položaj. V Švici je SBC delovala kot univerzalna banka, v tujini pa se je osredotočala predvsem na komercialno bančništvo za pravne osebe. V devetdesetih je položaj v mednarodnem poslovanju okrepila s prevzemom

nekaj tujih finančnih podjetij. V zadnjem letu pred združitvijo je imela banka 438,9 milijarde švicarskih frankov sredstev ter 27.565 zaposlenih v 288 domačih in 77 tujih poslovalnicah.

UBS je bila ustanovljena leta 1912 z združitvijo dveh regionalnih bank, Toggenburger Bank in winterthurske banke. Po prvi svetovni vojni je UBS s prevzemom številnih manjših švicarskih bank in postavitvijo svojih poslovalnic delovanje razširila v večino kantonov. Leta 1945 je preselila svoj sedež v Zürich, kjer je prevzela eno izmed takrat največjih bank, Eidgenössische Bank, ki je bila v velikih težavah. Leta 1962 je premoženje banke znašalo 7 milijard švicarskih frankov in je veljala za največjo švicarsko banko. Prve korake proti tujini je naredila šele po drugi svetovni vojni z odprtjem poslovalnic v Londonu leta 1967 in New Yorku leta 1975. Podobno kot SBC je bila tudi UBS doma tipična univerzalna banka, ki je opravljala vse vrste bančnih poslov, v tujini pa je delovala kot komercialna banka za pravne osebe. Leta 1997 so sredstva banke znašala 557,6 milijarde švicarskih frankov, v 357 domačih in 82 tujih poslovalnicah pa je bilo 27.611 zaposlenih.

Danes je UBS eno izmed vodilnih finančnih podjetij, prisotno v vseh velikih svetovnih finančnih centrih. Svoje poslovalnice ima povsod po svetu, zaposluje pa več kot 75.000 ljudi, od tega 38 % v Ameriki, 34 % v Švici, 15 % drugje po Evropi in 13 % v Aziji. Glavne dejavnosti predstavlja upravljanje premoženja pravnih in fizičnih oseb, investicijsko bančništvo, trgovanje z vrednostnimi papirji ter komercialno bančništvo (UBS, 2009).

V letu 2008 je banka zabeležila izgubo v višini nekaj manj kot 21 milijard švicarskih frankov, sredstva banke pa so v letu 2008 znašala 2.015 milijard švicarskih frankov. Rezultat je povezan predvsem z izgubami v investicijskem bančništvu, po oceni švicarske centralne banke pa sta tako UBS kot Credit Suisse močno izpostavljeni mednarodnim posojilnim trgom. Od sredine devetdesetih se je povprečna zadolženost obeh največjih bank povečala z 90 na več kot 97 % (Švicarska centralna banka previdna glede UBS in Credit Suisse, 2008).

Credit Suisse

Banka je bila leta 1856 ustanovljena kot Schweizerische Kreditanstalt, njen glavni namen pa je bilo financiranje gradnje železniškega omrežja in industrializacije Švice. Prvo tujo poslovalnico je odprla že leta 1870 v New Yorku, od konca 19. stoletja pa je igrala vodilno vlogo v jamstvenih poslih.

Leta 1905 je prevzela baselsko banko Oerrheinische Bank in odprla prvo švicarsko poslovalnico izven Züricha. 1910 za mednarodne komitente odpre poslovalnico v Parizu, 1939 pa v New Yorku poslovalnico Swiss American Corporation, namenjeno jamstvenim poslom, investicijskemu bančništvu in svetovanju.

Leta 1962 prevzame züriško poslovalnico ameriške investicijske banke White, Weld and Co. in jo preimenuje v Clariden Finanz. 1964 dobi v Združenih državah licenco za opravljanje vseh bančnih storitev, kar je velik korak k razvoju banke na teh tleh. Leta 1976 se združi z Schweizerische Bodenkreditanstalt in s tem naredi velik korak proti rasti, preusmeritvi k večjim poslom in širitvi poslovalnic ter števila komitentov.

Največje izgube v zgodovini banke povzroči afera Chiasso. Poslovalnica banke v Chiassu je bila namreč preplavljena z denarjem italijanskih komitentov, kar je vodstvo poslovalnice želelo izkoristiti in zaslužiti s tem, da so denar vlagali naprej v druge posle. Ko je konec leta 1976 italijanska vlada v namen krepitve lire v domačih bankah varčevalcem ponudila

konkurenčne pogoje in so komitenti svoje prihranke začeli množično dvigovati, je počilo in izguba banke je znašala 1,4 milijarde švicarskih frankov. V izogib podobnim težavam se banka preusmeri na mednarodni trg.

Leta 1982 Swiss American Securities, podružnica banke v New Yorku, postane članica tamkajšnje borze, in tako je Credit Suisse prva švicarska banka, ki sodeluje na newyorški borzi. V 90. letih banka prevzame nekaj švicarskih zasebnih bank, strateško pa se poveže s pozavarovalnico Swiss Re in zavarovalnico Winterthur Group, ki jo leta 2006 proda za 12 milijard švicarskih frankov.

Danes je Credit Suisse banka s tradicijo in dolgoletnimi izkušnjami v bančništvu, njihove stranke so tako podjetja in institucije kot tudi posamezniki tako iz Švice kot drugod. Banka je prisotna v več kot 50 državah, zaposluje pa preko 47.000 ljudi. Leta 2008 so sredstva banke znašala 1.170 milijard švicarskih frankov, izguba pa 8,2 milijarde frankov (Credit Suisse, 2009).

2.2.3.2 Zavarovalništvo – Swiss Re

Prve zavarovalnice so v Švici nastale že v 19. stoletju, mnoge izmed njih pa delujejo še danes (Helvetia, Winterthur, Swiss Re). Leta 1900 pa je bila ustanovljena tudi organizacija SIA (Swiss Insurance Association), ki pod svoje okrilje združuje vse zavarovalnice. Največji razmah je zavarovalništvo doživelo med drugo svetovno vojno s prehajanjem države iz primarnega v sekundarni in naprej v terciarni sektor, zmanjševanjem določenih tveganj (npr. manjša smrtnost) in pojavljanjem novih so se skozi čas spreminjale tudi zavarovalne storitve. Danes tako zavarovalnice in pozavarovalnice ponujajo širok nabor zavarovanj, od življenjskih, škodnih, zdravstvenih itd.

Švicarji sicer veljajo za enega najbolj zavarovanih narodov, saj za zavarovanja povprečno letno namenijo 7.000 švicarskih frankov na osebo. Nekatera zavarovanja, kot sta socialno in pokojninsko, so obvezna, zdravstveno zavarovanje pa si uredi vsak posameznik sam.

Zavarovalnice igrajo pomembno vlogo v nacionalnem gospodarstvu, saj sprejmejo in krijejo tveganja tako posameznikov kot podjetij in s tem omogočajo lažji razvoj. Kljub velikemu prispevku domačih rezidentov švicarske zavarovalnice in pozavarovalnice več kot polovico vsega denarja zaslužijo v tujini.

Glede na dodano vrednost na zaposlenega je zavarovalništvo najproduktivnejši sektor v Švici, ki zaposluje 126.000 ljudi, od tega 47.500 doma, ostale pa v tujini. Zavarovalnice, ki delujejo na mednarodnih trgih, so aktivne na vseh zavarovalnih področjih, mnoge veljajo za ene izmed vodilnih zavarovalnic, Swiss Re pa je največja svetovna pozavarovalnica (SIA, 2008, str. 27).

Leta 2007 je bila višina vplačanih premij švicarskih zavarovalnic enaka 168,5 milijarde švicarskih frankov, od tega 115,5 milijarde frankov v tujini, ostalo pa doma. Od 168,5 milijarde je bilo za 46,5 milijarde pozavarovanj. Med zavarovalnicami je največ premij pobrala zavarovalnica Zürich (57,4 milijarde švicarskih frankov), sledi pa ji pozavarovalnica Swiss Re (31,7 milijarde švicarskih frankov) (SIA, 2009, str. 7).

Swiss Re

Swiss Re je po nemškem vzoru nastala po velikem požaru v Galrusu leta 1861, ko so se za ustanovitev pozavarovalnice leta 1863 odločile zavarovalnica Helvetia ter banki Credit Suisse in Basler Handelsbank. Že od samega začetka je Swiss Re poleg domačih zavarovalnic sodelovala še z zavarovalnicami iz Nemčije, Italije, Francije, Avstrije, Anglije, Belgije in Rusije. Večina izplačil je bila v začetku povezana predvsem s požari, ki so v tem času siromašili njeno blagajno.

Leta 1900 ima Swiss Re že 100 zaposlenih, število različnih zavarovanj pa se širi z razmahom industrializacije in avtomobilov. Leta 1910 zaradi vse večjega sodelovanja na mednarodnem trgu odprejo prve tuje poslovalnice, število zaposlenih pa naraste na okrog 200. Velike izgube utrpijo s potopitvijo neuničljivega Titanica leta 1912, vendar podjetje kljub temu preživi. Težave pomeni tudi začetek prve svetovne vojne, vendar predvsem zaradi izredno previdne politike rezerv podjetje preskoči tudi to oviro. Leta 1916 se ji s prevzemom vodilne angleške pozavarovalnice Mercantile & General Insurance Company odprejo novi trgi, v naslednjih letih pa se z vložkom v različne zavarovalnice razširi povsod po Evropi. Posebej pomemben je prevzem nemške pozavarovalnice Bavarian Reinsurance Company leta 1924, ki ji omogoči nemoteno poslovanje v Nemčiji tudi po drugi svetovni vojni.

Druga svetovna vojna predvsem zaradi švicarske nevtralnosti ne pomeni večjih težav za Swiss Re na trgih zahodne Evrope in Amerike, ji pa zapre pred vojno pomembne vzhodnoevropske in azijske trge, kjer se uveljavijo novi politični sistemi.

V petdesetih letih se Swiss Re širi v Kanado, Južnoafriško republiko, Avstralijo ter kolonialistični Hong Kong, ki ji omogoči delni stik z azijskim trgov. Ob 100. obletnici leta 1963 je vplačano nekaj manj kot 1,4 milijarde švicarskih frankov premij, podjetje pa zaposluje okoli 500 ljudi.

V sedemdesetih zavarovalnica odpre podružnice v južni Ameriki, na Japonskem, Filipinih, število zaposlenih pa se na začetku osemdesetih povzpne na okoli 1.000, večina je visoko izobraženih. V osemdesetih Swiss Re prevzame številne zavarovalnice in pozavarovalnice, med drugimi vodilno italijansko zavarovalnico Lloyd Adriatico in tretjo švicarsko največjo pozavarovalnico Union Re.

Leta 1992 odpre prvo podružnico za »železno zaveso«, v Estoniji, in napove širjenje v države vzhodne Evrope. Zavarovalnica se v tem času odloči, da bo njihova glavna dejavnost pozavarovanje, zato začne s prodajo deležev v zavarovalnicah, glavna kupca sta zavarovalnici Allianz in Winterthur. Na drugi strani nadaljuje z nakupi pozavarovalnic (nizozemska NCM, italijanska Unione Italiana di Riassicurazione, mehiška Reaseguroz Alianza in ameriški Life Re), s čimer okrepi svoj položaj tako v Evropi kot tudi v Severni in Južni Ameriki.

Leta 2003 dobi Swiss Re licenco za vstop na še sorazmerno neizkoriščen kitajski trg, kjer odpre svojo podružnico in je v naslednjih sedmih letih kar trikrat proglašena za najboljšo azijsko pozavarovalnico. Leta 2005 sledi prevzem pete največje svetovne pozavarovalnice GE Insurance Solutions, 2008 pa še Baryclays Life.

Danes je Swiss Re vodilna svetovna pozavarovalnica, prisotna v več kot 25 državah na svetu, s klienti z vsega sveta in 11.560 zaposlenimi. V letu 2008 je bilo vplačanih za 25,5 milijarde

CHF premij, izguba pa je znašala 864 milijonov CHF, kar je rezultat nizkih obrestnih mer in izgub pri vlaganjih v različne sklade (Swiss Re, 2009).

2.2.3.3 Turizem

Turizem je za Švico pomemben vir zaslužka. V letu 2007 je turizem Švici prinesel 14,6 milijarde švicarskih frankov (okrog 6 % celotnega BDP), zabeleženih pa je bilo 36,3 milijona nočitev. Poleg tega je turizem eden izmed najpomembnejših gospodarskih sektorjev, saj neposredno in posredno zagotavlja delo okoli 335.000 delavcem, kar je okoli 10 % vseh zaposlenih v Švici (Swiss Tourism in Figures, 2008, str. 9). Najpomembnejša sektorja znotraj turizma sta hotelirstvo in gostinstvo. V okoli 28.000 hotelih in restavracijah je zaposlenih približno 228.000 ljudi, ki skupaj letno ustvarijo okrog 24 milijard švicarskih frankov prometa, državno davčno blagajno pa preko davka na dodano vrednost napolnijo z 850 milijoni švicarskih frankov (Swiss Tourism in Figures, 2008, str. 15).

Turizem za nekatera visokogorska področja predstavlja edino možnost zaposlitve in vir zaslužka ter tako pomaga blažiti razlike med podeželjem in velikimi središči. V kantonu Grisons je na primer leta 2007 turizem predstavljal 30 % celotnega kantonskega proračuna in zaposloval 30 % vsega prebivalstva (Swiss Tourism in Figures, 2008, str. 9).

V svetu švicarski turizem uživa velik ugled, turisti pa ga povezujejo predvsem z naravo in naravnimi lepotami. Po raziskavi Svetovnega ekonomskega foruma je imela Švica v letu 2007 najboljše pogoje za razvoj turizma, za razvoj tega pa naj bi bili najpomembnejši podporno gospodarsko okolje, visoko razvita prometna in turistična infrastruktura ter vlaganja v naravne in človeške vire (Najboljše pogoje za turizem ima Švica, 2008).

V letu 2007 so v hotelih in wellness centrih zabeležili 36,4 milijona nočitev, od tega je bilo 42,6 % domačih in 57,4 % tujih gostov. Med tujimi gosti je bilo največ Nemcev, sledijo pa Britanci, Američani, Francozi in Italijani (Swiss Tourism in Figures, 2008, str. 17).

Tabela 10: Število nočitev tujih turistov glede na posamezno državo v 2007

Država turistov	Število nočitev v milijonih	Odstotek med vsemi turisti
Nemčija	6,1	16,7 %
Velika Britanija	2,3	6,3 %
Združene države Amerike	1,7	4,6 %
Francija	1,4	3,8 %
Italija	1,1	3,1 %

Vir: Swiss Tourism in Figures, 2008.

Regije z največ obiski so bile v letu 2007 Graubuenden, Zürich, Valaise, Bernese Oberland in srednja Švica, skupaj je v teh regijah prenočilo 62 % vseh turistov. Najbolj obiskane destinacije pa so bile Zürich, Ženeva, Zermatt, Luzern in Basel (Swiss Tourism in Figures, 2008, str. 20).

Eden izmed problemov švicarskega turizma je kratka turistična sezona, poletna traja od junija do avgusta, zimska od januarja do marca, v vmesnem času pa so turistične zmogljivosti razen v večjih središčih slabše zasedene. Poleti so med turisti najbolj priljubljena letovišča ob jezerih (Luzern, Lugano) ter gorski turizem in pohodništvo. Med najpomembnejše destinacije spadajo ledeniška reka Aletsch, s 23 kilometri najdaljša ledeniška reka v Alpah, ki od leta

2001 spada med Unescovo svetovno dediščino, Švicarski nacionalni park s pestro rastlinsko in živalsko populacijo, 2000 let stari amfiteater v mestecu Avenches, terme z osemnajstimi termalnimi vreli iz časa Rimljanov v Badnu, luzernsko jezero s parniki ter gore s številnimi letovišči in možnostjo za najrazličnejšo rekreacijo. Poleg ledeniške reke Aletsch in njene okolice med Unescovo svetovno dediščino spadajo še stari del mesta Bern, samostan svetega Janeza v Mustairu, meniška knjižnica v St. Gallenu, vinogradi Lavaux nad ženevskim jezerom, srednjeveška gradova v Ticinu in Bellinzoni ter biosferni park Entlebuch, medtem ko ima Monte San Giorgio s številnimi fosilnimi ostanki naziv Unescove svetovne naravne dediščine. Zimski turizem je vezan predvsem na zimske športe (smučanje, smučarski teki ...), tako da so med najbolj obiskanimi visokogorska prestižna smučarska središča (Davos, St. Moritz, Wengen, Adelboden, Crans-Montana ...). Številni obiski Švice pa so tudi poslovnega in političnega namena, saj so največja švicarska mesta sedež različnih mednarodnih organizacij in prizorišča različnih konferenc.

3 ŠVICA IN EVROPSKA UNIJA

Švica je tradicionalno nevtralna država, kar ji je v preteklosti omogočilo, da je velikokrat odigrala pomembno humanitarno in mediatorsko vlogo ter bila prizorišče številnih srečanj različnih mednarodnih organizacij. Z leti se je počasi vključevala v različne organizacije ter tako krepila odnose z ostalimi državami.

Kljub temu da Švico obkrožajo države, ki so članice Evropske unije in da v Švici dela preko 900.000 državljanov EU, pa Švica ni njena članica. Takšna je namreč bila volja 77 % vseh Švicarjev na zadnjem referendumu o začetku pristopnih pogajanj leta 2001, ki so glasovali proti članstvu njihove države v EU. Švicarji so kljub želji tedanje vlade, da Švica postane del EU, v tej potezi videli zgolj izgubo svoje samostojnosti, direktne demokracije, spremembo davčne politike ter poslabšanje gospodarskih razmer znotraj države. Za nemoten potek proste trgovine in poslovanja z EU pa so v naslednjih letih sklenili več bilateralnih sporazumov z EU in članicami EFTE.

Čeprav zaenkrat Švica in EU stojita na nasprotnih bregovih, pa bi med njima lahko potegnili tudi nekatere paralele. Prva je že v zasnovi EU in same švicarske federacije. Tako kot je EU združenje različnih držav z različnimi jeziki, kulturo in zgodovinsko preteklostjo, tako je Švica zveza kantonov različnih kultur in jezikov. In ravno tako kot je vsak državljani posamezne članice EU državljani Unije, tako je vsak posamezen državljani kantona tudi državljani Švice. Zadnja pomembna povezava pa je v nastanku EU in švicarske federacije. Gonilo obeh je namreč ekonomska integracija, ki omogoča prosto trgovino, prost pretok delovne sile in enotno denarno valuto (Cederman, 2001, str. 59).

3.1 Evropska unija in njene značilnosti

3.1.1 Zgodovina EU

Evropska unija je nastala v želji, da se nehajo pogoste in krvave midsosedske vojne, ki so svoj vrh dosege v drugi svetovni vojni. Trajni mir naj bi uresničili z Evropsko skupnostjo za premog in jeklo, ki je leta 1950 začela gospodarsko in politično povezovati evropske države. Leta 1957 so z Rimsko pogodbo razširili sodelovanje še na druge gospodarske sektorje in ustanovili Evropsko gospodarsko skupnost (EGS) ali »skupni trg«, katere namen je omogočiti prost pretok oseb, blaga in storitev prek meja.

Prvi načrt EU za skupno valuto je nastal leta 1970. Da bi ohranile monetarno stabilnost, članice sklenejo, da se sme medsebojno razmerje njihovih valut gibati v ozkih mejah. Ta mehanizem deviznih tečajev, vzpostavljen leta 1972, je prvi korak k uvedbi evra 30 let kasneje. Čeprav so bile carine med državami odpravljene že leta 1968, trgovina ni potekala prosto preko meja EU. Glavne ovire so bile razlike v nacionalnih predpisih. Za ureditev tega vprašanja se je z Enotnim evropskim aktom iz leta 1986 začel obsežen šestletni program.

Devetdeseta leta pomenijo padec komunizma v srednji in vzhodni Evropi in tesnejšo povezavo med Evropejci. Leta 1992 je bila v Maastrichtu podpisana pogodba o Evropski uniji, eden pomembnejših mejnikov v EU, ki vzpostavlja jasna pravila za bodočo skupno valuto, za zunanjo in varnostno politiko ter za tesnejše sodelovanje na področju pravosodja in notranjih zadev. S to pogodbo naziv »Evropska unija« uradno nadomesti stari izraz »Evropska skupnost«. Januarja 1993 je vzpostavljen enotni trg in njegove štiri svoboščine: prost pretok blaga, storitev, oseb in denarja. Od leta 1986 je bilo sprejetih več kot 200 zakonov, ki urejajo davčno politiko, trgovinske predpise, poklicno usposobljenost in druge ovire, ki preprečujejo odpiranje meja. Leta 1995 začne najprej v sedmih državah veljati Schengenski sporazum, ki potnikom vseh nacionalnosti omogoča potovanje med temi državami brez kontrole potnih listov na mejah. Pozneje se schengenskem območju pridružijo še druge države. Prvega januarja 1999 je uveden evro, a samo za trgovinske in finančne transakcije. Prvega januarja 2002 v obtok pridejo bankovci in kovanci evra, ki postanejo skupna valuta za več kot 300 milijonov Evropejcev.

3.1.2 Štiri svoboščine EU

Za skupni evropski trg so značilne štiri svoboščine, ki jih ureja več zakonov in predpisov in na podlagi katerih lahko trg deluje brez omejitev.

Prost pretok oseb

Prost pretok oseb je ena izmed temeljnih svoboščin, ki jih zagotavlja EU. Vsak državljan EU ima pravico prosto potovati, bivati, študirati in se zaposliti v kateri koli drugi članici EU, brez omejitev glede na nacionalnost. EU deluje v smeri zagotavljanja svobodnega gibanja znotraj meja, ureja pa tudi politiko zunanjih meja. Ta ureja pogoje vstopa in bivanja oseb, ki niso državljani EU.

Prost pretok blaga

Osnovni namen je zagotavljati prosto trgovino znotraj meja EU ter odpraviti različne omejitve. Ta svoboščina omogoča podjetjem večji enotni trg, kar spodbuja konkurenčnost, Evropejcem pa daje možnost dostopa do več in cenejšega blaga. Prost pretok blaga znotraj EU velja za vse blago, tudi tisto, proizvedeno izven EU, razen blaga, ki je škodljivo zdravju in okolju.

Prost pretok storitev

Storitve predstavljajo 70 % vseh gospodarskih dejavnosti v EU, podoben pa je tudi delež zaposlenih v storitvenem sektorju, zato je prost pretok za skupni trg izredno pomemben. Izvajalcem storitev želi tako omogočiti nemoteno delovanje v eni ali več držav članic EU, ne glede na nacionalnost in brez dodatnega ustanavljanja v drugih državah. Posebno pozornost

EU namenja finančnim storitvam, novim tehnologijam, storitvam javnega značaja, transportu in ostalim čezmejnimi storitvam.

Prost pretok kapitala

Gre pravzaprav za svoboščino, brez katere ostale tri ne bi mogle delovati, njena uveljavitev pa je pomenila prvi korak proti uresničitvi ideje skupne gospodarske in monetarne unije. Glavne naloge te svoboščine so doseči prosto gibanje kapitala brez zamud in transakcijskih stroškov, razvoj enotnega finančnega trga, zagotoviti zakonske okvire za investiranje znotraj EU ter harmonizacija kapitalskih trgov.

3.2 Sporazumi Švice in EU

Trgovanje med Švico in Evropsko unijo je bilo vedno izredno intenzivno in tako je tudi danes. Švica je v smislu trgovanja eden izmed največjih partnerjev Evropske unije. Glede na uvoz v EU je bila Švica leta 2006 na šestem mestu za ZDA, Kitajsko, Rusijo, Japonsko in Norveško, uvoz iz Švice pa je predstavljal 5,6 % celotnega uvoza EU. Glede na izvoz EU je Švica na drugem mestu, takoj za ZDA.

Ker je volja Švicarjev po nadaljnji samostojnosti na zadnjih dveh referendumih o članstvu v EU zamrznila nadaljnja pogajanja, je Švica za nemoteno poslovanje z EU skozi leta podpisala številne bilateralne sporazume, ki so do danes že presegli število 100.

Prvi sporazum sega v leto 1956 in je bil sklenjen med Švico in Evropsko skupnostjo za premog in jeklo, ki je predstavljala nekakšen začetek združevanja v Evropi. Pomemben dokument pa je predstavljala Sporazum o prosti trgovini (FTA) z Evropsko gospodarsko skupnostjo, podpisan leta 1972. Leta 1989 je bil podpisan tudi sporazum o zavarovalništvu. V poznih 80. in zgodnjih 90. letih je Švica sodelovala v pogajanjih glede sporazuma o Evropski ekonomski skupnosti in ga leta 1992 tudi podpisala. Sledila je vloga švicarske vlade za polnopravno članstvo v EES, kar so državljani na referendumu zavrnil, vloga pa je bila umaknjena (European Commission – Trade Issues, 2009).

Zaradi odločitve ljudstva in posledic, ki so sledile tej odločitvi, je švicarska vlada začela leta 1994 s pogajanjih o bilateralnih sporazumih z EES. Prvi sveženj bilateralnih sporazumov (Bilateral I) je zajemal sedem področij:

- prost pretok ljudi
- trgovino s kmetijskimi pridelki
- javno preskrbo
- tehnične ovire za trgovanje
- zračni promet
- cestni in železniški promet
- raziskave

Pogajanja so bila podpisana leta 1999, na referendumu sprejeta leta 2000 ter ratificirana leta 2002, ko so sporazumi stopili v veljavo (Switzerland and Europe, 2006, str. 26). Sporazume v enoten sklop pravno povezuje t. i. giljotinsko določilo, po katerem avtomatsko prenehajo veljati vsi sporazumi, če poteče veljavnost enemu od njih (Švicarski da prostemu pretoku Bolgarov in Romunov, 2009).

Leta 2001 se je med Švico in EU začel drugi krog pogajanj (Bilateral II), ki so poleg izboljšav pogojev sedmih področij s prvega svežnja vključevala še področja obdavčitve prihrankov in boja proti korupciji in prevaram, ter področja, ki niso v neposredni povezavi z ekonomskimi odnosi (azilna politika, varnost, varovanje okolja, kultura, šolstvo). Drugi sveženj je bil podpisan oktobra 2004 in tako velja tudi za 10 novih članic, med njimi tudi za Slovenijo (Switzerland and Europe, 2006, str. 32).

Februarja 2009 so Švicarji na referendumu odobrili razširitev sporazuma z EU o prostem pretoku oseb tudi na novi članici Bolgarijo in Romunijo. Razširitev prostega pretoka je dobila večinsko podporo v 22 od skupno 26 švicarskih kantonov. V primeru negativnega rezultata referenduma bi namreč Švici grozila izključitev iz schengna, pa tudi odpoved vrste ključnih dvostranskih sporazumov z EU (Švicarski da prostemu pretoku Bolgarov in Romunov, 2009).

Bilateralni sporazumi med Švico in EU so za obe strani precej pomembni, zato bodo tudi v prihodnosti urejali pomembnejša področja, vendar pa mora EU pustiti Švici dovolj manevrskega prostora, saj bi v primeru odpovedi obe strani čutili precejšnje posledice. V prihodnosti je pričakovati obnovitev in dopolnitev obstoječih sporazumov ter pogajanja v zvezi:

- z liberalizacijo trga kmetijskih pridelkov in hrane,
- s sodelovanjem v javnem zdravstvu,
- z oskrbo z električno energijo.

Vsi ti bilateralni sporazumi so omogočili Švici dostop do evropskega trga, lažji dostop do delovne sile, dobrin in storitev ter nasploh boljšega sodelovanja z ostalimi državami tako na gospodarskem kot tudi ostalih področjih. Švica je tako odpravila 80 % vseh ovir v zvezi s poslovanjem z EU.

Slovensko-švicarski program sodelovanja 2007–2012

Švicarski zvezni svet je v Memorandumu o soglasju z Evropsko unijo izrazil namen, da bo Švica prispevala milijardo švicarskih frankov za zmanjševanje gospodarskih in socialnih razlik v razširjeni Evropski uniji. Švica je v okviru memoranduma tako Sloveniji namenila nepovratni prispevek v znesku do nekaj manj kot 22 milijonov švicarskih frankov za petletno obdobje prevzete obveznosti in z desetletnim obdobjem črpanja sredstev. Okvirni sporazum namenja sredstva skozi več področnih usmeritev (Slovensko-švicarski program sodelovanja 2007–2012, 2007):

- okolje in infrastruktura,
- spodbujanje zasebnega sektorja,
- človekov in družbeni razvoj,
- posebne dodelitve (nevladne organizacije, priprava projektov).

3.3 Švica v mednarodnih organizacijah

Švico z ostalimi državami povezujejo številne različne mednarodne vezi. Tako je članica številnih mednarodnih organizacij, med drugimi Organizacije združenih narodov (OZN), katere članica je kljub temu, da je bila velikokrat gostiteljica njenih srečanj in da je njen evropski sedež v Ženevi, postala šele leta 2002. Je ena izmed ustanoviteljic leta 1960 formiranega Evropskega združenja za prosto trgovino (EFTA), leta 1975 se je pridružila Organizaciji za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE), je pa tudi članica Organizacije za

ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD), Svetovne banke (WB) in Mednarodnega denarnega sklada (IMF). Švica je tudi domovina humanitarne organizacije Rdeči križ, ki je bila leta 1863 ustanovljena v Ženevi in katere naloga je pomoč žrtvam vojne in naravnih nesreč.

4 RAZLOGI ZA USPEŠNOST ŠVICARSKEGA GOSPODARSTVA

Tradicionalno uspešno in močno gospodarstvo ter visok življenjski standard sta posledica različnih dejavnikov, ki so poleg svojevrstne politične ureditve ključni za uspeh tako gospodarstva kot tudi družbe. Glavna značilnost švicarskega gospodarstva je sicer njegova odprtost za mednarodno trgovino in investicije ter relativno visok delež izvoza glede na domačo proizvodnjo. Ta odprtost gospodarstva pa se opira na številne dejavnike, od politične in ekonomske stabilnosti, geografske lege, davčne politike, infrastrukture, tujih investicij do izredno velikega števila multinacionalnih podjetij glede na njeno majhnost (Switzerland: Seizing the Opportunities for Growth, 2006, str. 23).

4.1 Politična in ekonomska stabilnost

Nobena druga država ne uteleša stabilnosti bolj kot Švica. Temelj stabilnosti predstavljata dobro zamišljena in uravnovešena politični in ekonomski sistem, ki sta se razvijala skozi leta. Prav stabilnost in stanovitnost obeh sta pripomogla k visoki stopnji zaupanja v odnosih z državo in znotraj nje (Switzerland's Economic Strenghts, 2009).

Ugodna geografska lega in urejen politični sistem sta omogočila, da je Švica postala stičišče različnih jezikov in kultur, tradicionalna nevtralnost, liberalno usmerjen trg in gospodarstvu naklonjena vlada pa so razlogi, zakaj privlači svež kapital in investicije ter postaja sedež vse več uglednih svetovnih podjetij (Switzerland. Your Business Location in Europe, 2008, str. 7).

V preteklosti je cvetel razvitejši nemški del s farmacevtskim centrom v Baslu in finančnem centru v Zürichu, medtem ko je francoski del »spal«. Glavno težavo območja je predstavljala velika brezposelnost in pomanjkanje poslovnih možnosti. V zadnjem času pa je tudi to območje eksplodiralo. Velika tuja mednarodna podjetja so »odkrila« zahodno in severno Švico, kjer so sedeže postavila podjetja kot so Cisco, Yahoo! in Cadbury, ter se pridružile domačima velikanoma Nestle in Logitech (Armitage, 2008, str. 16).

Ekonomsko blaginjo in stabilnost predstavljajo tradicionalno nizka inflacija in obrestne mere, ugodna investicijska klima in delovna sila, ki skoraj ne pozna stavke. Švicarski delavci svoje delovne pogoje izboljšujejo prek pogajanj, zato je izpad delovnih ur med najmanjšimi na svetu. Pomemben dejavnik je tudi nacionalna valuta – švicarski frank, ki velja za eno najbolj stabilnih svetovnih valut, kar se odraža tako v cenah kot inflaciji.

Moč švicarskega gospodarstva izhaja iz izredno močnih trgovskih gospodarskih povezav z ostalimi državami. Švicarska podjetja so zaradi izredno majhnega domačega trga tradicionalno izvozno usmerjena, glavna destinacija je predvsem EU. Švica je dvajseti največji svetovni izvoznik, kar je glede na majhnost države svojevrsten fenomen (Switzerland. Your Business Location in Europe, 2008, str. 8).

4.2 Davčna politika

Nizki davki, spoštovanje finančne zasebnosti in atraktivni davčni zakoni za pravne osebe so razlogi, zaradi katerih je Švica dobila naziv davčnih nebes. Kljub temu da ima Švica precej nižje davke v primerjavi s svojimi evropskimi sosedi, davčni prihodki znašajo kar 30 % celotnega BDP-ja.

Glavna značilnost švicarskega davčnega sistema je velika decentralizirana ureditev. Švica ima tako 27 različnih davčnih sistemov – enega na državni ravni in 26 na ravni kantonov. Vlada določa le tretjino vseh davkov, 40 % davkov določajo kantoni, ostalih 30 % davkov se določa na ravni mestnih občin. Davki so tako predvsem stvar posameznih kantonov in ne toliko vlade. Takšna davčna ureditev je Švici omogočila, da je že vse od 19. stoletja dalje ena izmed najbogatejših evropskih držav (Bessard, 2007).

Kantoni so v vodenju davčne politike precej svobodni, tako da lahko posamezna davčna stopnja po kantonih odstopa tudi za več odstotkov, zato je neko splošno davčno politiko težko opredeliti. Kantoni tako ne določajo le višine posameznega davka, temveč tudi davčne zakone in spremembe le-teh. Določeno avtonomnost pa ima tudi vsaka izmed 2800 občin, ki lahko davke določa v skladu z ustavo kantona, kateremu pripada.

Švicarski davčni sistem je razdeljen na tri ravni – državno, kantonalno in občinsko. Kantoni lahko tako vpeljejo kateri koli davek, razen če tega ne prepoveduje država oziroma je v domeni državne davčne politike (npr. davek na dodano vrednost) (The Advantages of Swiss Tax System, 2002, str. 10).

Delitev davkov po ravneh:

Državni davki

a) davki od dohodka in davki od neto premoženja:

- davek od dohodka
- davek od dobička
- davek od zadržanega dobička

b) davki na blago in storitve:

- davek na dodano vrednost
- carine

Kantonski davki

a) davki od dohodka in davki od neto premoženja

b) davek od neto dobička in davek na kapital

c) davek na kapitalske dobičke

d) davek na nepremičnine

Mestni davki

a) davki od dohodka in davki od neto premoženja

b) davek od neto dobička in davek na kapital

c) davek na kapitalske dobičke

d) davek na nepremičnine

Na državni ravni je najvišja mejna davčna stopnja davka na dohodek fizičnih oseb 11,5 %, v kantonih pa se giblje od 5 % do 35 %, odvisno od kantona. Skupna povprečna raven davka na dohodek fizičnih oseb znaša okoli 37,8 %. Zasebni kapital ni obdavčen, poznajo pa vsi kantoni davek na premoženje, katerega višina mejne davčne stopnje se giblje od 0,18 % do 1 %, odvisno od kantona. Davek na dobiček podjetij je na državni ravni enak 8,5 %, z olajšavami pa je nekoliko nižji in v povprečju znaša okrog 6,7 %. Davčna stopnja davka na dodano vrednost je enaka 7,6 %, veljata pa tudi dve znižani stopnji, 3,6 % na hotelske in počitniške storitve ter 2,4 % na hrano, zdravila, časopisje, knjige ter storitve radia in televizije (Bessard, 2007).

V letu 2006 so celotni davčni prihodki znašali 108,3 bilijona švicarskih frankov, od tega 73,6 bilijona frankov davkov od dohodkov, dobičkov in premoženja (Statistical Data on Switzerland 2009, str. 40).

Kljub izredno visokim davčnim prihodkom države ima Švica veliko prednost, da je njena davčna obremenitev zmerna glede na standarde OECD in nizka v primerjavi z ostalimi evropskimi državami, končni dobiček podjetij po obdavčitvi pa višji. To je skupaj z ostalimi prednostmi razlog, zakaj ima veliko mednarodnih podjetij svoje sedeže ali evropske sedeže ravno v Švici.

Kljub temu da Švica ni članica EU, na njen davčni sistem čedalje bolj vpliva poglobljanje evropske ekonomske integracije, ki poudarja problematiko razlik med državami glede višine davčnih stopenj. Na davčno politiko vpliva tudi dejstvo, da bi Švica lahko v prihodnosti postala članica EU, zato je že naredila korake v smeri k čim lažjem prilagajanju evropskim zahtevam (npr. uvedba in nato še povečanje DDV). Eden izmed najbolj privlačnih kantonov je, zaradi ugodne kantonske davčne politike, Zug, kjer ima svoje sedeže več kot tisoč tujih podjetij. (Carey, Gordon & Thalman, 1999, str. 5). Povprečna skupna davčna stopnja na dohodek fizičnih oseb v kantonu Zug tako znaša 11,5 % (v Ženevi 29,8 %), davek na nepremičnine znaša 14,2 % (v Ženevi 53,7 %), davek na kapital in rezerve 0,5 %, davek na dobiček pravnih oseb od 4 % do 7 %, povprečni kantonski davek od dohodka pravnih oseb pa okrog 9,02 %.

4.2.1 Davek od dohodka pravnih oseb

Pri davku od dohodka pravnih oseb gre za dvojno obdavčitev. Dohodki so namreč obdavčeni tako na zvezni kot tudi na kantonski ravni. Zavezanci za plačilo davka so podjetja (delniške družbe, družbe z omejeno odgovornostjo) in ostale pravne osebe (združenja, fundacije, investicijski skladi), registrirani v Švici oz. imajo v Švici svoj sedež (The Advantage of Swiss Tax System, 2002, str. 14).

Na državni ravni je letna davčna stopnja davka na dohodek za podjetja enaka 8,5 %, na ravni kantonov je davčna stopnja odvisna od posameznega kantona, povprečna davčna stopnja kantonov znaša 14,6 %, skupna povprečna pa okoli 21,3 %. Nekoliko nižja davčna stopnja 4,25 % velja za združenja, fundacije in investicijske sklade. Plačila davka so oproščene pravne osebe, ki opravljajo humanitarno, socialno oz. drugo nepridobitno dejavnost ter partnerstva, kjer so posamezni partnerji obdavčeni individualno (Bessard, 2007).

Posebnost so družbe z večinskim deležem (holdingi). Na ravni države so obdavčeni po nižji davčni stopnji, davek je obračunan glede na dobiček, s tem pa so holdingi zavarovani pred večkratnim obdavčenjem. Čisti holdingi, katerih celoten kapital predstavljajo deleži v ostalih podjetjih, so davka na zvezni ravni oproščeni. Na kantonski ravni davek od dohodka holdingov variira glede na posamezen kanton.

Posebno ugodne pogoje nudijo kantoni novoustanovljenim podjetjem, ki so z ekonomskega vidika pomembni za kanton oz. širšo regijo, saj je takšno podjetje lahko delno ali v celoti oproščeno plačil kantonskih davkov za obdobje do 10 let (The Advantage of Swiss Tax System, 2002, str. 23).

Podjetja imajo pri obdavčevanju poleg naštetih še druge privilegije. Podjetja, ki vsaj 80 % svojih dohodkov ustvarijo izven švicarskih meja, so opredeljena kot mešana podjetja, obdavčen pa je zgolj del dohodkov, namenjen upravljavskim aktivnostim v Švici. To v veliki meri izkoriščajo mednarodna trgovska podjetja, saj je neobdavčenih lahko do 95 % vseh dohodkov. Davčna politika je ugodna tudi za mednarodna podjetja, ki postavijo v Švici svoje sedeže, v katerih delujeta pretežno administracija in nadzor, saj so obdavčena samo glede na dohodek, ustvarjen v Švici, ne glede na ustvarjene dobičke v podružnicah drugje po svetu (Bessard, 2007).

Kantoni med sabo »tekmujejo« pri postavljanju čim ugodnejše davčne politike, Švica pa tako postaja ena izmed najbolj zaželenih evropskih držav za postavitev sedežev mednarodnih podjetij.

Eden izmed pomembnih razlogov za uspeh švicarskega gospodarstva je gotovo tudi izredno ugodna davčna politika. Švica podjetjem ponuja prijetno okolje z zmerno skupno obdavčitvijo. Zvezni davek je skupen in znaša 8,5 %, kantonski in mestni davki pa nihajo od 7,8 % do 25 %, kar je precej manj kot v drugih evropskih državah.

Švica ima številne davčne olajšave za davke od dohodka in kapitala, kar pomeni za podjetja minimalno znižanje njihovih dobičkov zaradi davkov. Poleg tega velja obdavčenje le za dohodke, ustvarjene v Švici, kar je za tuja podjetja še bolj ugodno. Dodatno ugodnost pa predstavlja tudi oprostitev plačila kantonskega ali mestnega davka, če ima podjetje za regijo poseben ekonomski pomen.

4.3 Visoka produktivnost

Švica je ena izmed vodilnih svetovnih gospodarstev glede na produktivnost delovne sile. BDP na prebivalca je šesti največji na svetu, nominalni BDP na prebivalca pa je krepko nad povprečjem EU in je kar 44 % višji kot v Nemčiji in 30 % višji kot v Avstriji. Rezultat izredne razvitosti gospodarstva se kaže tudi v tem, da kar 70 % celotnega BDP izhaja iz terciarnega sektorja, predvsem iz storitev.

Za švicarski trg dela, ki ga ureja izredno liberalna delovna zakonodaja, so značilni dobri odnosi med delavci in delodajalci, majhna državna regulacija in visoka socialna stabilnost. Socialna zavarovanja za delavce so financirana tako s strani delavcev kot tudi s strani delodajalcev. Mednarodne raziskave so pokazale, da so delavci v Švici zaradi naštetih razlogov visoko motivirani, kar se kaže tudi v produktivnosti in pripadnosti. Največjo pripadnost do podjetja je zaznati med zaposlenimi v majhnih in srednje velikih podjetjih, ki predstavljajo večino podjetij v Švici. Ker so delavci usmerjeni v enake cilje, kot jih

pričakujejo delodajalci, je produktivnost razumljivo višja (Switzerland. Your Business Location in Europe, 2008, str. 10).

Švicarski delavec dela veliko, povprečno kar 41,6 ur tedensko oziroma 1.919 ur letno, njegov letni dopust pa znaša 20 dni, kar je manj kot v mnogih članicah Evropske unije. Če poleg dopusta štejemo še praznike, ki jih je 8 ali 9 letno, odvisno od kantona, potem Švicarji delajo kar 11 mesecev v letu. Vlada je sicer že leta 1985 predlagala štiri- do pettedenski letni dopust in leta 2002 36-urni delavnik, vendar so Švicarji oba predloga gladko zavrnili. Njihova marljivost se kaže tudi v nizki odsotnosti z dela, ki znaša povprečno zgolj 72 ur letno, največ zaradi zdravstvenih težav.

Poleg odličnih pogojev je za visoko produktivnost pomemben tudi izobraževalni sistem, ki bodočim delavcem zagotavlja visoko usposobljenost. Izobraževalni sistem je sicer v rokah kantonov, sestavljen pa je iz sedmih ravni. Najnižja je predšolska stopnja (otroci do šestega leta), sledijo ji prva stopnja (osnovna izobrazba), nižja druga stopnja (poklicna izobrazba oziroma priprava na višjo drugo stopnjo), višja druga stopnja (srednješolska izobrazba), tretja stopnja (višješolska in univerzitetna izobrazba), četrta stopnja (izobraževanje odraslih) in izobraževanje oseb s posebnimi potrebami. V šolskem letu 2007/2008 je bilo v obvezno izobraževanje (prva in nižja druga stopnja) vključenih 788.072 šolarjev, v srednješolske in poklicne programe 329.890 dijakov, v višješolske in univerzitetne programe pa 225.862 študentov. V domeni moških so predvsem tehnične, naravoslovne in ekonomske smeri študija, ženske pa prevladujejo na področjih, povezanih s humanističnimi vedami, socialnim delom in umetnostjo. Po končanem šolanju je večina vključena v pripravništva v različnih podjetjih. Višješolsko in univerzitetno je izobraženih nekaj več kot 40 % moških in nekaj manj kot 30 % žensk, starih od 25 do 64 let. Za izobraževanje je Švica v letu 2006 porabila nekaj manj kot 27 milijard švicarskih frankov (Statistical Data on Switzerland 2009, str. 32).

4.4 Poudarek na raziskavah in razvoju

Švicarsko gospodarstvo ne temelji na masovni proizvodnji, ampak predvsem na visoko kvalitetnem delu in dobro kvalificiranih delavcih. Veliko je podjetij, ki uporabljajo tako imenovano nišno strategijo in se usmerjajo na proizvodnjo manjšega obsega visoko kvalitetnih izdelkov ter tako uspešno tekmujejo na globalnem trgu. Zaradi visoke kvalitete so potrošniki pripravljeni plačati višjo ceno, za doseganje kvalitete in izboljšavo obstoječih proizvodov pa je potreben velik poudarek na raziskavah in razvoju.

Na področju raziskav in razvoja v Švici dela precej več ljudi kot v ostalih državah, višji pa so tudi vložki. Švica za raziskave in razvoj namenja približno 2,9 % celotnega BDP, kar znaša okoli 13 milijard CHF letno. Večino denarja, okoli 75 %, prispeva zasebni sektor, 23 % univerze, 3 % pa so razdeljeni med državo in neprofitne organizacije (Statistical Data on Switzerland 2009 str. 34).

Inovacije, razvoj in diverzifikacija zaznamujejo predvsem kemično in biotehnično industrijo. Švica je namreč peta največja biotehnična lokacija na svetu, v raziskave in razvoj pa so zaradi velike diverzifikacije vključene tako velike multinacionalke, majhna podjetja kot tudi različne univerze.

Velik gospodarski potencial kažejo tudi mikro in nanotehnologije, zato ta sektor predstavlja enega izmed največjih potencialov za nadaljnje raziskave in razvoj. Švicarji se razvoja na tem

področju lahko lotevajo predvsem zaradi primerno izobraženih kadrov in izkušenj s področja inovacij in razvoja na področju znanosti, s tem pa privabljajo znanstvenike z vsega sveta.

Švica je tudi ena izmed držav, ki veliko vlaga v razvoj novih rešitev na področju medicine. Raziskave in razvoj na tem področju opravlja več kot 500 podjetij, specializiranih za visokotehnološke izdelke in storitve, ki zaradi znanja na področju preciznih merilnih instrumentov izdelke na trg lansirajo bistveno hitreje kot ostala svetovna podjetja. Veliko podporo tem programom daje tudi država, ki je v ta namen ustanovila različne programe (npr. MedTech Initiative), v katerih sodeluje preko agencije za spodbujanje inovacij (CTI). Ta je od leta 1997 podprla več kot 500 različnih projektov in skupaj s poslovnimi partnerji zagotovila več kot 120 milijonov švicarskih frankov. CTI sicer ne podpira le inovacij s področja medicine, temveč sodeluje pri različnih znanstvenih projektih, ki imajo tržni potencial (mikro in nanotehnologija, biotehnologija, inženiring itd.).

V zadnjem času prihaja v ospredje tudi razvoj na področju telefonije, komunikacij in računalništva, kjer je Švica s 69 telekomunikacijskimi povezavami na 100 prebivalcev v evropskem vrhu skupaj z nordijskimi državami.

Danes veliki projekti na področju raziskav in razvoja zahtevajo združitev znanja različnih držav, tako Švica že tradicionalno sodeluje z ZDA in EU, s katero ima tudi podpisan bilateralni sporazum, ki je ustvaril še boljše razmere za sodelovanje. Sporazume o sodelovanju pa ima podpisane tudi z Japonsko in Indijo (Switzerland. Your Business Location in Europe, 2008, str. 15).

4.5 Odlična infrastruktura

Med razlogi, zaradi katerih je Švica priljubljena med mnogimi investitorji, je tudi prvovrstna infrastruktura. Vsakdo si namreč želi podjetje postaviti na področju, kjer bo lahko s svojo dejavnostjo začel brez nepotrebnih dodatnih investicij.

Za večino vlagateljev je telekomunikacijski sistem eden izmed treh najpomembnejših dejavnikov pri izbiri lokacije. Praksa v Švici je nenehno vlaganje v izgradnjo telekomunikacijskega sistema in njegovo sprotno izboljševanje in prilagajanje. Podjetja, ki delujejo na področju informacijske tehnologije in elektronskega poslovanja, tako ocenjujejo telekomunikacijski sistem kot prvovrsten in sposoben zadovoljevati vse njihove zahteve. Posledica tega je verjetno tudi to, da Švica spada v vrh držav po rabi računalnikov in interneta v Evropi.

Dobro razvit in organiziran je nepremičninski trg, ki ponuja tako parcele kot tudi zgradbe za gospodarsko dejavnost. Za tuja podjetja je pomembno predvsem to, da so se v zadnjih letih precej zmanjšale omejitve glede lastništva za tuje lastnike.

Za investitorje je pomemben tudi transportni sistem, ki je v Švici zelo dobro razvit. Poslovne poti lahko potekajo tako po železniških tirih, po cesti ali pa prek treh velikih letališč v Baslu, Ženevi in Zürichu, ki ponujajo neposredne transkontinentalne lete.

Podjetja, ki želijo sodelovati na švicarski borzi (SWX Stock Exchange), imajo predvsem koristi s strani ugodne davčne zakonodaje, ki institucionalnim vlagateljem omogoča ugodno trgovanje z vrednostnimi papirji. Sredi leta 1999 je bil odprt tudi SWX New Market, ki je

specializiran za vlaganja v novo nastajajoče družbe. V ta namen so v zadnjih letih nastali številni tehnološki parki in raziskovalni centri.

Poleg infrastrukture so za investitorje pomembni tudi administrativni in zakonski predpisi pri ustanavljanju podjetja. V švicarski ustavi je tudi določilo o prosti trgovini in industriji, ki zagotavlja vsem, tudi tujcem, možnost ustanovitve podjetja oziroma lastništvo v podjetju. Za ustanovitev ni potrebno nobeno dovoljenje oblasti, niti članstvo v kakšnem združenju ali zbornici, edina pogoja sta delovno in bivalno dovoljenje. Tuja podjetja lahko sicer izbirajo med različnimi pravnimi oblikami, najpogosteje pa se odločajo za ustanovitev hčerinskih družb ali pa podružnic kot delniških družb ali družb z omejeno odgovornostjo. Ustanovitev je sicer zelo hitra in dokaj poceni, saj administrativni posli trajajo v povprečju dva do štiri tedne, stroški ustanovitve novega podjetja pa znašajo brez kolkovine, ki je odvisna od osnovnega kapitala, povprečno 7.000 švicarskih frankov (Handbook For Investors. Business Location in Switzerland, 2008, str. 29).

4.6 Tuje investicije

Tako švicarska vlada kot tudi kantonalne oblasti se trudijo narediti Švico čim bolj privlačno lokacijo za tuja podjetja. Takšno ravnanje je primarno odraz globalizacije, na drugi strani je odgovor na zavrnitev članstva Švice v EU, izhaja pa tudi iz majhne konkurenčnosti v nekaterih sektorjih majhnega domačega sektorja.

Tuje vlagatelje privablja odlična lokacija v središču Evrope, visoko kvalificirana delovna sila, ugodna davčna politika, dobro urejena infrastruktura ter visok življenjski standard. Prednost predstavljajo tudi različne spodbude za nova podjetja ter ugodni pogoji dolgoročnega financiranja. Ena izmed takšnih spodbud je oprostitev plačila kantonskih davkov za obdobje do 10 let, kadar je podjetje z ekonomskega vidika ocenjeno kot pomembno za kanton oziroma širšo regijo.

Največ tujih investicij je v terciarnem sektorju, predvsem v bančništvo, različna holdinška podjetja ter podjetja, povezana s trgovino, manjše pa so neposredne investicije v industrijski sektor, kjer se vlaga predvsem v kemično in plastično industrijo (OECD Reviews of Foreign Direct Investment – Switzerland, 1996, str. 13).

V letu 2007 so neposredne tuje investicije narasle z 39 milijard švicarskih frankov na 59 milijard švicarskih frankov, kar je največ doslej. Neposredne investicije v proizvodnji so se povečale i 12 milijard švicarskih frankov na 27 milijard švicarskih frankov, največ jih je bilo namenjenih za različne združitve velikih podjetij v kemični industriji. Tuje investicije v industriji so zrasle s 5 milijard švicarskih frankov na 18 milijard švicarskih frankov, največ jih je bilo v kovinski in strojni industriji. Povečale so se tudi investicije v storitvenem sektorju, in sicer s 27 milijard švicarskih frankov na 32 milijard švicarskih frankov. Bile pa so predvsem posledica zadržanih dobičkov, namenjenih reinvestiranju finančnih podjetij in holdingov.

Glede na države je največ neposrednih tujih investicij izhajalo iz držav članic Evropske unije, znašale pa so 54 milijard švicarskih frankov, kar je skoraj enkrat več kot leto prej (29 milijard švicarskih frankov). Največji investitor je Nemčija s 17 milijardami švicarskih frankov, sledijo ji Nizozemska in Avstrija, vsaka s 13 milijardami švicarskih frankov, ter Luksemburg s 4 milijardami švicarskih frankov. Vse našete države služijo kot središče nekaterim drugim svetovnim državam, tako da kapital posredno prihaja predvsem iz ZDA in držav Južne Amerike. Severnoameriške države so neposredno investirale 6 milijard švicarskih frankov,

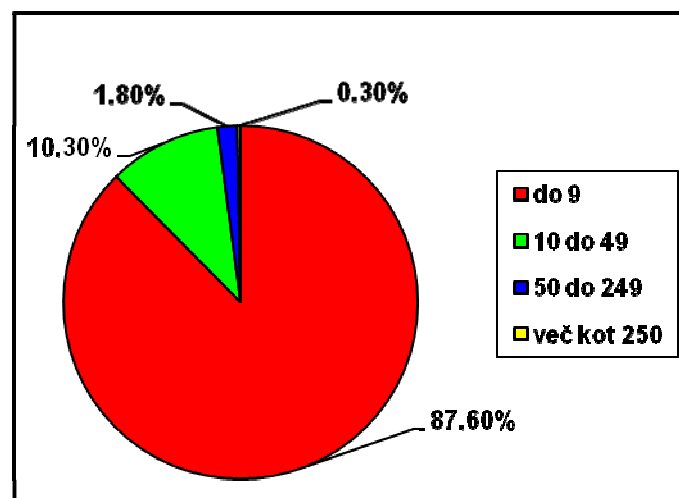
kar je 3 milijarde švicarskih frankov manj kot leto prej (Swiss National Bank: Direct Investment, 2007, str. 9).

4.7 Prevlada majhnih in srednje velikih podjetij

Kljub temu da so zunanjo podobo švicarskega gospodarstva v zadnjih letih krojila velika multinacionalna podjetja, pa so značilnost švicarskega gospodarstva majhna in srednje velika podjetja, katerih število se je v zadnjih letih povečevalo, medtem ko se je število velikih podjetij zmanjšalo. Majhna in srednje velika podjetja so podjetja, kjer je zaposlenih največ 250 delavcev, prevladujejo predvsem v storitvenem sektorju, najdemo pa jih tudi v industriji. Delež teh podjetij je več kot 99 % vseh podjetij, največji delež med njimi pa z 88 % predstavljajo mikro podjetja z manj kot 10 zaposlenimi. Majhna in srednje velika podjetja zaposlujejo kar dve tretjini vseh zaposlenih, eno četrtno samo mikro podjetja. Glavne značilnosti teh podjetij so: visoka produktivnost, inovativnost, kvaliteta in velika prilagodljivost kupčevim željam.

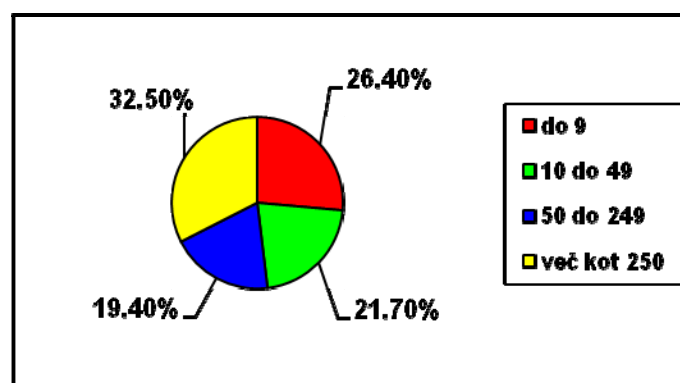
Struktura švicarskega gospodarstva se je najbolj spreminjala med leti 1995 in 2005. Do zmanjševanja zaposlovanja je prišlo predvsem v industrijskem sektorju, v tekstilni, usnjarski, papirni in strojni industriji, povečevalo pa se je zaposlovanje v novih podjetjih terciarnega sektorja, predvsem na področju informacijske tehnologije, raziskav in razvoja ter različnih drugih storitvah (Statistical Data on Switzerland 2009, str. 15).

Slika 3: Struktura podjetij glede na velikost

Vir: Statistical Data on Switzerland 2009, str.15.

Slika 4: Odstotek zaposlenih glede na velikost podjetja

Vir: Statistical Data on Switzerland 2009, str.15.

4.8 Multinacionalna podjetja

Švica je mednarodno res najbolj znana kot bančni in finančni center, vendar vse bolj slovi kot domovanje številnih multinacionalnih podjetij. Svoje sedeže v Švici imajo številni velikani, kot so Kraft Foods, Philip Morris, Hewlett – Packard, IBM, Procter & Gamble, Yahoo in več tisoč ostalih podjetij, ki so jih v Švico pritegnili ugodna davčna politika, financiranje in vse ostale prednosti, našteje v prejšnjih odstavkih.

Kljub številnim tujim podjetjem, ki so se postavili ob bok domačim globalnim podjetjem, kot so Nestle, ABB, Novartis, Roche, Swatch, Sulzer, so za švicarsko gospodarstvo pomembnejša prav slednja. Medtem ko tuji velikani v Švico selijo le sedeže ali pa druge dele svojih podjetij in na račun ugodne zakonodaje pobirajo precejšnje zasluge, so domača podjetja vir zaposlitve več kot tretjine delavcev in gonilo razvoja švicarskega gospodarstva.

Pri reviji Financial Times se je na lestvico 500 največjih svetovnih podjetij glede na tržno kapitalizacijo (tržna cena delnice, pomnožena s številom vseh izdanih delnic), torej po principu večja tržna vrednost višja uvrstitev, uvrstilo kar nekaj švicarskih multinacionalnih podjetij, najvišje pa je uvrščen prehrambni velikan Nestle, ki zaseda visoko 14. mesto.

Tabela 11: Deset največjih švicarskih podjetij v letu 2008

Podjetje	Tržna vrednost v milijardah USD
Nestle	197,2
Roche	165,2
Novartis	134,9
ABB	62,4
UBS	60,5
Credit Suisse	59,4
Zürich Financial Services	46,0
Swiss Re	32,5
Syngenta	29,6
Richemont	29,4

Vir: FT.com, Global 500 2008.

SKLEP

Kljub svoji majhnosti in sorazmerno neugodni gorati sestavi z malo ravninami se je Švica skozi leta iz pretežno kmetijske države uspela razviti v eno izmed najbogatejših evropskih držav. Posebnost Švice je pestra etnična in jezikovna sestava, saj prebivalstvo govori kar štiri uradne jezike, največ sicer nemško in najmanj retoromansko. Svoj dom je v Švici našlo tudi precejšnje število tujcev z vsega sveta, med katerimi prevladujejo Italijani in Nemci, veliko pa je tudi priseljencev iz držav bivše Jugoslavije, predvsem Srbov in Črnogorcev. Tujci so sicer za Švico, ki je tako kot večina razvitih držav, starajoča se družba, pomemben vir delovne sile, katere vhod pa v zadnjem času omejuje politika. Švica je tradicionalno nevtralna država, ki je razvila svojstven politični sistem, imenovan direktna demokracija, kjer o najpomembnejših stvareh neposredno odloča volja ljudstva. Posebnost je tudi švicarska davčna ureditev, ki poteka na treh ravneh in precej svobode omogoča predvsem na kantonalni in mestni ravni.

Zaradi geografskih preprek in pomanjkanja surovin je Švica razvila različne industrijske panoge, med katerimi prevladujejo kemična, strojna, elektrotehnična in urarska, ter dejavnosti terciarnega sektorja, kjer sta najpomembnejši panogi bančništvo in zavarovalništvo. Velik pomen dajejo Švicarji tudi kmetijstvu, ki je pomembno predvsem zaradi poseljenosti odročnejših goratih predelov ter podlaga za močno živilsko industrijo. Švicarsko gospodarstvo velja za eno najbolj inovativnih gospodarstev, ki veliko investira v raziskave in razvoj. Značilna je tudi visoka produktivnost in fleksibilnost ter usmerjenost v kvaliteto. Švica je pretežno izvozna država, saj je kar 90 % vseh proizvodov namenjenih izvozu, največ v države članice Evropske unije.

Kljub dejstvu, da je Švica obdana z državami članicami EU in da je švicarski trg premajhen, da bi zadovoljil apetite velikih multinacionalnih podjetij, ki so se razvila v Švici, ter bil dovolj veliko tržišče za izredno pestro sestavljeno švicarsko gospodarstvo, Švica ni članica EU. Čeprav je politika delovala v smeri polnopravnega članstva, pa je bilo ljudstvo tisto, ki je prižgalo rdečo luč in ni želelo dolgoletne samostojnosti zamenjati za prosto evropsko tržišče. Švica je s to potezo izgubila določene ugodnosti, ki pa si jih je s podpisom več bilateralnih sporazumov z EU pridobila do te mere, da ima danes približno 80 % ugodnosti v primerjavi s polnopravnimi državami članicami. Na drugi strani je ohranila svojo specifično politično ureditev, za Evropo nekoliko sporen davčni sistem, predvsem pa pokazala, da je mogoče uspešno gospodarsko delovati tudi samostojno.

Dejavnika, ki sta Švici omogočila uspešen samostojen gospodarski razvoj, sta nevtralnost in politična stabilnost, ki sta botrovala razcvetu gospodarstva po obeh svetovnih vojnah. Ekonomska stabilnost, ki se odraža v nizki inflaciji, brezposelnosti in pozitivni gospodarski rasti ter s tem izredno trdnem švicarskemu franku, je s tradicionalno anonimnostjo in tajnostjo omogočila razvoj bančništva in ostalih finančnih institucij. H gospodarskemu razvoju je veliko pripomogel tudi davčni sistem, ki je v večji meri v domeni kantonov, ki medsebojno tekmujejo v tem, kdo bo potencialnim tujim investitorjem ponudil boljše pogoje. Tuje investicije tako privlačijo poleg odlične infrastrukture tudi različne davčne in finančne ugodnosti, zato je Švica danes dom več tisoč tujih podjetij. Pomembna dejavnika sta visoka produktivnost in usmerjenost delavcev v isti cilj, kot ga imajo delodajalci, ter iz tega izhajajoča inovativnost in usmerjenost v raziskave in razvoj, kar omogoča konstantno izboljševanje proizvodov. Švicarsko gospodarstvo zaznamujejo predvsem majhna in srednje velika podjetja z manj kot 250 zaposlenimi, ki predstavljajo 99 % vsega gospodarstva na eni in velika multinacionalna podjetja na drugi strani. Kar štiri švicarske multinacionalke sodijo

med 50 največjih evropskih podjetij, kar je za državo z nekaj več kot 7,5 milijona državljanov velik uspeh.

Mislím, da v bližnji prihodnosti ne gre pričakovati vstopa Švice v EU, kljub temu da so zahteve EU čedalje višje, pritisk za vstop vse večji in Švica čedalje težje zadosti vsem pogojem, ki jih je treba izpolniti za podaljšanje bilateralnih sporazumov in s tem ohranitev velikega evropskega trga.

LITERATURA IN VIRI

1. Armitage T. (2008). Booming Bassin. *Swiss News*. October, str. 16–18.
2. Bateman, G. & Egan, V. (1997). *Enciklopedija svetovne geografije*. Ljubljana: Pisanica.
3. Bessard P.(2007, 14.2.). *The Swis Tax System: Key Features And Lessons For Policy Makers*. Najdeno 9. marca 2009 na spletnem naslovu <http://www.freedomandprosperity.org/Papers/swiss/swiss.shtml>
4. Bouayad S. & Hague J. (2003). The Swiss Chemical And Pharmaceutical Industry. *EJHP Journal*. Issue 4, str. 54–55.
5. Carey D., Gordon K. & Thalmann P. (1999). *Tax Reform In Switzerland*. OECD Publishing.
6. Cederman L.-E. (2001). *Constructing Europe's Identity – The External Dimension*. London: Lynne Rienner Publishers.
7. *CIA – The World Factbook – Switzerland*. Najdeno 23. februarja 2009 na spletnem naslovu <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sz.html>
8. *Country Briefings: Switzerland*. Najdeno 6. marca 2009 na spletnem naslovu <http://www.economist.com/COUNTRIES/Switzerland/>
9. *Credit Suisse*. Najdeno 11. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.credit-suisse.com/global/en/>
10. *CSEM*. Najdeno 15. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.csem.ch/>
11. *European Commision – External Relations – Trade Issues*. Najdeno 6. marca 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/trade/issues/bilateral/countries/switzerland/index_en.htm]
12. *Federation of the Swiss Watch Industry*. Najdeno 15. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.fhs.ch/en/>
13. *Global 500 2008*. Najdeno 20. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://media.ft.com/cms/889d77f0-4142-11dd-9661-0000779fd2ac.pdf>
14. Gumbel, P. (2002, 8.9.). Silence is Golden. *Time Magazine*. 8 September 2002. Najdeno 11. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,348968,00.html>
15. *Integration Office: Switzerland And Europe*. (2006). Bern: Integration Office DFA/DEA.
16. *Izvozno okno – predstavitev države*. Najdeno 9. marca 2009 na spletnem naslovu <http://www.izvoznookno.si/podatki/sui/predstavitev/#top>
17. Kovač, B. (1992). *Uvod v ekonomijo – Makroekonomika*. Maribor: EPF.
18. *Najboljše pogoje za turizem ima Švica*. Najdeno 11. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.dnevnik.si/novice/svet/231655>
19. Nestle. Najdeno 15. aprila na spletnem naslovu <http://www.nestle.com>
20. Novartis. Najdeno 15. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.novartis.com>
21. *OECD Science, Technology and Industry Outlook 2008: Profile Of Switzerland*. Najdeno 15. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/dataoecd/18/49/41559403.pdf>
22. *OECD Reviews of Foreign Direct Investment – Switzerland*. Paris, 1996.
23. *OECD Reviews of Regulatory Reform – Switzerland: Seizing The Opportunities For Growth*. Paris, 2006. 183 str.
24. *OSEC: Switzerland. Your Bussines Location in Europe*. December 2008.

25. Reich J.: (2008). *An International Model of Direct Democracy*. Yale: Yale Law School.
26. Roche. Najdeno 15. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.roche.com>
27. SECO – Swiss State Secretariat for Economic Affairs. Najdeno aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.seco.admin.ch>
28. SECO – Swiss State Secretariat for Economic Affairs: *Handbook for Investors. Business Location in Switzerland*. Bern, January 2008. 95 str.
29. Senjur, M. (2001). *Makroekonomija majhnega odprtega gospodarstva*. Ljubljana: EF.
30. Slovensko-švicarski program sodelovanja 2007–2012. Najdeno 13. marca 2009 na spletnem naslovu http://www.mf.gov.si/slov/suseu/suseu_sre.htm
31. *Statistical Data on Switzerland 2009*. Neuchatel: Federal Statistical Office, 2009.
32. *STV: Swiss Tourism in Figures 2008*. Bern, July 2008.
33. Sulzer. Najdeno 15. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.sulzer.com/en/desktopdefault.aspx>
34. Swatch Group. Najdeno 15. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.swatchgroup.com/>
35. Swismem – The Swiss Mechanical And Electrical Engineering Industries. Najdeno 13. marca 2009 na spletnem naslovu <http://www.swissmem.ch/en.html>
36. Swiss Banking. Najdeno 27. marca 2009 na spletnem naslovu <http://www.swissbanking.org/en>
37. *Swiss Federal Office for Agriculture: Swiss Agricultural Policy*. Zurich, 2004.
38. *Swiss Insurance Association: Facts & Figures 2009*. Zürich: SIA, 2009.
39. *Swiss Insurance Association: Nothing Works Without Insurance*. Zürich: SIA, 2008.
40. *Swiss National Bank: 101st Annual Report*. Zürich, March 2009. 197 str.
41. *Swiss National Bank: Direct Investment 2007*. Zürich, December 2008. 44 str.
42. *Switzerland's History*. Najdeno 4. marca 2009 na spletnem naslovu <http://history-switzerland.gescihte-schweiz.ch/>
43. *Switzerland's Economic Strengths*. Najdeno 4. marca 2009 na spletnem naslovu http://www.story.presence.ch/en/Home/ShowStories/PDFs_Words/Strengths_Economy.pdf
44. *Swiss Tax Conference: The Advantages of Swiss Tax System*. Bern, 2002. 63 str.
45. *Švicarska centralna banka previdna glede UBS in Credit Suisse*. Najdeno 15. aprila 2009 na spletnem naslovu http://www.finance.si/216492/%A9vicarska_centralna_bank_a_previdna_glede_UBS_in_Credit_Suisse
46. *Švicarski »da« prostemu pretoku Bolgarov in Romunov*. Najdeno marca 2009 na spletnem naslovu <http://www.delo.si/clanek/75709>
47. *The ABB Group*. Najdeno 11. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.abb.com/>
48. UBS. Najdeno 15. aprila 2009 na spletnem naslovu <http://www.ubs.com/>
49. Voglar, D. (1993). *Dežele in ljudje – Srednja in zahodna Evropa*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
50. *Your Gateway To Switzerland*. Najdeno 9. marca 2009 na spletnem naslovu <http://www.swissworld.org>
51. Zehnder, M. (2005, 3.12.). *The Swiss Labour Market*. Najdeno 6. april 2009 na spletnem naslovu www.swissnetwork.com/?page=ViewArticle&id=27